

จารึก สัจริต ๙

ปช
01
8.2
2545
ฉ.2

เนื่องในโอกาสครบรอบ ๓ ปี วันก่อตั้งสำนักงาน ป.ป.ช.
วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๕

จาริก สุจริต ๙

ปีที่ ๙ ฉบับพฤศจิกายน ๒๕๔๕ - ตุลาคม ๒๕๔๖
ISSN 1685-6066

วัตถุประสงค์ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และยกย่องแนวคิด รวมทั้งประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตของบุคคลที่สังคมให้การยอมรับ และสมควรเป็นแบบอย่างที่ดี

กำหนดออก รายปี

ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ เกริกเกียรติ พิพัฒนเสรีธรรม กรรมการ ป.ป.ช. และประธานอนุกรรมการเสริมสร้างทัศนคติค่านิยมในความซื่อสัตย์สุจริต
นายก้านรงค์ จันทิก เลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช.
นายปรีชา เลิศกมลมาศ ผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช.
คณะอนุกรรมการเสริมสร้างทัศนคติค่านิยมในความซื่อสัตย์สุจริต
คณะทำงานพิจารณาคัดเลือกบุคคลและจัดทำจุลสารฉบับพิเศษ “จาริก สุจริต ๙”

บรรณาธิการ นางสาวดวงพร รุจิเรช ผู้อำนวยการสำนักป้องกันกรทุจริต ๒

กองบรรณาธิการ นายสมปราชญ์ พลับแดง นางชวนพิศ ติวตานนท์
นางยุพิน ฉินนะโสต นางสาวสุปรียา ทองเต็ม
นางกมลชนก กายี นางสาวพรพิมล เงินปาน
นางสาวพรรณิ ชอบท่าเหมือน นางสาวสกลรัก เผ่าจินดา

ศิลปกรรม นายลภน สังข์วาลย์

ออกแบบ/พิมพ์ บริษัท ศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด
โทร. ๐ ๒๒๑๔ ๔๖๖๐

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961145690

สำนักป้องกันกรทุจริต ๒ สำนักงาน ป.ป.ช. แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๒๘๒ ๐๑๓๙, ๐ ๒๒๘๒ ๐๑๔๗ โทรสาร ๐ ๒๒๘๒ ๒๕๓๒

E-mail: o_ccc@Mozart.inet.co.th

http://nccc.thaigov.net

ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นกัลยาณมิตรมีคุณยิ่งใหญ่

ขอมอบคำขวัญนี้ให้กับคณะกรรมการป้องกันและ
ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.)

เพื่อเป็นคติ ข้อนคิด ในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานเพื่อความเจริญรุ่งเรือง
ของประเทศชาติบ้านเมืองสืบต่อไป

ขออำนาจพร

ศจ. พญกนเสใจ

(สมเด็จพระญาณสังวร)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

อารัมภบท

การทำคุณงามความดีของบุคคล ไม่ว่าจะป็นด้านใดด้านหนึ่งสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการยกย่องและจดบันทึก จาริกไว้เป็นเกียรติประวัติแก่บุคคลนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความดีในด้านของความซื่อสัตย์สุจริต อันจะเป็นคุณธรรมพื้นฐานสำคัญประการหนึ่งที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาความยุ่งยากที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุลสารฉบับพิเศษ “จาริก สัจจิต” ได้ดำเนินมาจนกระทั่งถึงฉบับที่ ๙ แล้ว และยังคงยึดมั่นด้วยปณิธานในการจาริกเรื่องของความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อนำเสนอทุกท่านมาโดยตลอดอย่างต่อเนื่อง

ดูจะเป็นเรื่องง่ายถ้าเราจะยกย่องบุคคลใดบุคคลหนึ่งด้วยความศรัทธาในพฤติกรรมแห่งความซื่อสัตย์สุจริต แต่จะเป็นเรื่องยากเมื่อเรากังวลว่าบุคคลคนนั้นเป็นบุคคลที่สมควรยกย่องได้อยู่ตลอดไปหรือไม่ หรือมีเบื้องหน้าเบื้องหลังเป็นอย่างไร และจุดสุดท้ายเราก็พบความจริงที่ว่า บุคคลใดก็ตามถ้าประกอบคุณงามความดี มีความซื่อสัตย์สุจริตในช่วงเวลานั้น ก็จำเป็นที่จะต้องได้รับการยกย่องเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมต่อไป และหากเราพบว่า บุคคลใดก็ตามประพฤติตนไม่

เหมาะสม ทำผิดกฎหมาย ผิดระเบียบ หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม บุคคลผู้นั้นก็จะต้องได้รับการลงโทษที่พึงจะได้รับ ถึงแม้ว่าจะเป็นบุคคลคนเดียวก็ตาม

เพราะฉะนั้น สังคมจะต้องร่วมกันยกย่องคนดี ก่อนที่คนดีจะทอดอ้อย และไม่เหลือมีใครให้ยกย่องเป็นแบบอย่างต่อไป

ประเทศชาติจะยืนหยัดอยู่ได้ ก็ด้วยคุณงามความดีของประชาชนเป็นแรงผลักดัน

ธรรมชาติสร้างมนุษย์มาเพื่อปกป้องโลก และในขณะเดียวกันก็ให้ทำลายล้างโลกด้วย ทุกสิ่งทุกอย่างมีเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป เมื่อเรารู้และเข้าใจดีแล้วก็จะสามารถยืดระยะเวลาแห่งการตั้งอยู่ให้ยาวนานได้ด้วย คุณงามความดีของมนุษย์

“จารึก สุจริต” ขอเป็นกำลังใจให้กับผู้ที่ทำคุณงามความดี และเพียรพยายามทำอยู่อย่างไม่หยุดยั้ง สิ่งที่หวังก็คือการเพิ่มจำนวนของแบบอย่างที่ควรค่าแก่การเคารพนับถือ เชิดชูและยกย่อง และจะเป็นบุญกุศลแก่เยาวชนไทยของเราอีกด้วย

สาร

นายโอภาส อรุณินท์

ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
เนื่องในโอกาสครบรอบ ๓ ปี วันก่อตั้งสำนักงาน ป.ป.ช.
วันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๕

เพื่อนข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และพี่น้องประชาชนที่เคารพรักทุกท่าน

ในโอกาสวันก่อตั้งสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ หรือสำนักงาน ป.ป.ช. ได้เวียนมาบรรจบครบรอบ ๓ ปี ในวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ศกนี้ ผมขอส่งความรัก ความระลึกถึง และความปรารถนาดีมายังบรรดาเพื่อนข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และพี่น้องประชาชนทุกคน

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่าปัญหาสำคัญประการหนึ่งของระบบราชการไทย คือ การคอร์รัปชัน *เจ้าหน้าที่ของรัฐส่วนใหญ่ที่มีกลุ่ม มีพรรคพวกในระบบอุปถัมภ์ หากมีการคอร์รัปชันเกิดขึ้นทุกกลุ่มและทุกระดับเหล่านี้ต่างฝ่ายมักจะได้รับผลประโยชน์ร่วมกันจากการคอร์รัปชัน พ่อค้าได้กำไรมากขึ้นเจ้าหน้าที่มีรายได้พิเศษผู้บังคับบัญชา ก็พอใจที่ได้ปฏิบัติหน้าที่สำเร็จ ไม่มีการร้องเรียน ไม่มีการขัดแย้ง และเป็นการยากที่จะหาความผิดจากบุคคลเหล่านี้ เพราะใช้นโยบาย ระเบียบ กฎเกณฑ์เป็นข้ออ้างว่า ได้ทำตามระเบียบของทางราชการแล้ว

อย่างไรก็ตาม ในช่วงระยะเวลา ๓ ปีที่ผ่านมา คณะกรรมการ ป.ป.ช. และสำนักงาน ป.ป.ช. ไม่ได้ปฏิบัติภารกิจลำพังแต่เพียงหน่วยงานเดียว ยังมีองค์กรต่างๆ อีกหลายองค์กรที่เกิดขึ้นในภาครัฐบาล ภาคเอกชน และองค์กรอิสระต่างๆ ที่คอยให้การสนับสนุนงานทั้งด้านป้องกันและด้านปราบปราม ให้ความร่วมมือด้านข้อมูล สอดส่อง ดูแล รายงานพฤติกรรมของผู้ต้องสงสัย ทำให้การปฏิบัติงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และสำนักงาน ป.ป.ช. เป็นไปตามเจตนารมณ์ ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ อย่างดียิ่ง และหากความร่วมมือนั้นจะ ก่อให้เกิดมาตรฐานเดียวกันในกระบวนการยุติธรรม ก็จะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเป็นทวีคูณ สามารถจัดการนำผู้ที่ทุจริต โกงชาติบ้านเมืองในทุกระดับชั้น มาลงโทษให้สาสมกับการกระทำ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติบ้านเมืองอันใหญ่หลวงนี้ ได้ต่อไป

สังคมไทยยังอ่อนแอในระบบคุณธรรม การปรับปรุงแก้ไขระบบระเบียบให้เข้มขันอย่างไรก็คงไม่เกิดผล หากขาดการพัฒนาจิตสำนึกในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรมที่ตัวบุคคลอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่เป็นอนาคตของประเทศชาติบ้านเมือง ในส่วนนี้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้เล็งเห็นและให้ความสำคัญ

เป็นอย่างมาก ได้พยายามที่จะแทรกแนวคิดผ่านนักเรียน นักศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด ทั้งนี้ ผู้หลักผู้ใหญ่ในบ้านเมืองเองต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีด้วย

โดยรวมแล้ว ถึงแม้ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่มตามธรรมดาของสังคมมนุษย์ แต่ส่วนใหญ่เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม สำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ ต่อภารกิจที่ได้รับมอบหมาย และตั้งใจจริงในการปฏิบัติหน้าที่เพื่ออำนวยประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีเพียงส่วนน้อยที่เอารัดเอาเปรียบแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ซึ่งเราจะต้องปกป้องคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐส่วนใหญ่ที่ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ และส่งเสริมให้ได้ใช้ความรู้ความสามารถในการทำงานอย่างเต็มที่ ขณะเดียวกันก็ต้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่เป็นอิสระอย่างเฉียบขาด และจริงจัง เพื่อมิให้คนไม่ดีได้เข้ามามีบทบาททำความเดือดร้อนให้กับประเทศชาติและประชาชนได้

ในวาระอันเป็นมงคลนี้ ผมขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ได้โปรดดลบันดาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ และพี่น้องประชาชนทุกคน จงประสบแต่ความสุขความเจริญ ขอจงยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตในหน้าที่การงานของแต่ละบุคคล เพื่อสร้างสันติสุขในสังคม และเป็นพลังผลักดันประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าสืบไป

(นายโอภาส อรุณินท์)

ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

จารึก สุจริต

จารึก สุจริต

ศาสตราจารย์ ลัญญา ธรรมศักดิ์

นายกรัฐมนตรีพระราชนาน

มีคำกล่าวว่า ในหลายกรณี ประวัติศาสตร์เกิดจากความบังเอิญ คำกล่าวนี้จะใช้ได้กับกรณี ๑๔ ตุลาฯ หรือไม่ ก็สุดแท้แต่ไม่มีใครคาดคิดว่าเหตุการณ์นี้จะเกิดขึ้นในเมืองพุทธศาสนาอย่างไทยเรา แต่มันก็เกิดขึ้นแล้ว...โดยบังเอิญ

ศาสตราจารย์ สัญญา ผู้ใกล้ชิดในเหตุการณ์ครั้งนั้นเป็นสัก্ষีพยานในเรื่องนี้ได้ดี

“สัญญาสงบศึกกันระหว่างรัฐบาลกับนักศึกษา นั้นมีอยู่จริง เพราะผมก็เซ็นกับเขาด้วย แต่นักศึกษาไม่เลิกเดินขบวน เพราะเหตุว่า คนที่ถือสัญญาจะไปบอกกับคนที่คุมขบวนใหญ่ที่พระบรมมหาราชวังนั้นถูกกีดกันไม่ให้ขึ้นรถและเป็นลมไปเสียก่อน ฝูงคนก็เลยไม่สลาย เมื่อเดินหน้าต่อไปก็ปะทะตำรวจทหารเข้า เลยเกิดยิงกันใหญ่”

ฝ่ายศาสตราจารย์ สัญญา เมื่อได้ข่าวว่ามีการยิงกันในขบวนนั้นก็ตกใจมาก จึงรีบเข้าพระราชวังสวนจิตรลดาเพื่อทำหน้าที่องคมนตรี

“รุ่งขึ้นผมรีบกลับไปที่สวนจิตรลดาเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ท่านรับสั่งว่า “ฉันไม่ได้นอนเลยทั้งคืน ที่เซ็นสัญญากันไม่ได้ผล” คุณวสิษฐ เดชกุญชร ฐิติที่สุดในเรื่องนี้ เพราะใกล้ชิดพระเจ้าอยู่หัวมากในเวลานั้น คุณวสิษฐเองก็ตาโรยไปหมดเพราะไม่ได้นอนเหมือนกัน เมื่อเข้าไปในนั้น บรรดาองคมนตรีทั้งหมดก็อยู่กันเต็มไปหมด ที่ตึกมหาดเล็ก หน้าห้องขององคมนตรีเป็นอย่างนั้น เมื่อเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้น จะต้องเข้ามาอยู่ในวังเพื่อรับใช้พระเจ้าอยู่หัว”

เมื่อรัฐบาลเข้าใจว่าฝ่ายนักศึกษาผิดสัญญา ก็ลงมือปราบปรามอย่างหนัก แต่ก็ทำ
ยับยั้งกระแสการต่อต้านของนักศึกษาลงได้ไม่ สถานการณ์ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นทุกที และ
ลูกลมขยายกลายเป็นสงครามกลางเมือง มีผู้คนบาดเจ็บและพลีชีพลงเป็นอันมาก บุคคล
เหล่านี้ภายหลังได้รับการยกย่องให้เป็นวีรชน ๑๔ ตุลาฯ

แต่แล้วในท่ามกลางสถานการณ์ที่ไม่มีทีท่าว่าจะสงบนี้เอง โดยไม่คาดฝันก็มีแถลงการณ์
ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของจอมพล ถนอม กิตติขจร ทางสถานีวิทยุกรมประชาสัมพันธ์
และสถานีโทรทัศน์ทุกช่อง เมื่อเวลาประมาณ ๑๘.๓๐ น. ของวันนั้น ความว่า

“เนื่องด้วยระหว่างวันที่ ๖ ถึง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ปรากฏว่านิสิต นักศึกษา และประชาชน
ได้แสดงความไม่พอใจอย่างรุนแรงเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินของข้าพเจ้าในฐานะที่
เป็นหัวหน้ารัฐบาล ทั้งที่ข้าพเจ้าได้พยายามทุกวิถีทาง เพื่อความเจริญมั่นคงของประเทศชาติ
ราชบัลลังก์ และความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชน ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งนี้ แม้ข้าพเจ้าจะ

ได้พยายามโอนอ่อนผ่อนปรนด้วยกับความ
ต้องการของนิสิต นักศึกษาและประชาชนไป
แล้วหลายเรื่องก็ตาม แต่ก็ยังไม่เป็นที่พอใจ
แก่นิสิต นักศึกษา และประชาชนดังที่ปรากฏ
อยู่ข้าพเจ้าจึงคิดว่าถ้าข้าพเจ้าพ้นจากตำแหน่ง
นายกรัฐมนตรีอาจจะช่วยให้สถานการณ์
ของบ้านเมืองที่เป็นอยู่ขณะนี้คลี่คลายในทาง
ดีขึ้น ข้าพเจ้าจึงตกลงใจกราบบังคมทูลต่อ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขอกราบถวาย
บังคมลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
แล้วขอให้นิสิต นักศึกษา และประชาชนจง
ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐบาลช่วยกันรักษา
ความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของ
ประเทศชาติต่อไป”

แน่นอน การลาออกของรัฐบาลคณะปฏิวัติย่อมเป็นที่ยินดีปรีดาของขบวนการต่อต้าน
แต่สถานการณ์ก็ยังมีสงบลงด้วยดี เพราะนักศึกษา ประชาชน ยังไม่วางใจต่อการประกาศลาออก
ของรัฐบาลว่าเป็นไปโดยสุจริตใจหรือมีเลศนัยอย่างอื่นแฝงอยู่ จนเมื่อเวลา ๑๙.๔๐ น. สถานี
วิทยุและโทรทัศน์ทุกช่องได้ถ่ายทอดกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
จากที่ประทับ ณ หอสมุจฉัตรลดา ในพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ว่า

“วันนี้เป็นวันมหาวิปโยค ที่น่าเศร้าสลดใจอย่างยิ่งในประวัติศาสตร์ชาติไทย
ตลอดระยะเวลา ๖ - ๗ วันที่ผ่านมาได้มีการเรียกร้องและเจรจากัน จนกระทั่งนักศึกษา
และรัฐบาลทำข้อตกลงกันได้ แต่แล้วมีการขวางระเบิดขวิดและยิงแก๊สน้ำตาขึ้น ทำให้
เกิดการปะทะกันและได้มีคนได้รับบาดเจ็บหลายคน ความรุนแรงได้ทวีขึ้นทั้งพระนคร
ถึงชั้นจลาจล และยังไม่สิ้นสุด มีคนไทยด้วยกันต้องเสียชีวิตนับร้อย

ขอให้ทุกฝ่ายทุกคนจงระงับเหตุแห่งความรุนแรงด้วยการตั้งสติขยับยั้ง เพื่อให้ชาติ
บ้านเมืองคืนสู่สภาพปกติเร็วที่สุด

อนึ่ง เพื่อขจัดเหตุร้ายนั้น จอมพล ถนอม กิตติขจร ได้ขอลาออกจากตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีเมื่อค่ำวันนี้ ข้าพเจ้าจึงแต่งตั้งให้ นายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ขอให้ทุกคนทุกฝ่ายร่วมกันสนับสนุนเพื่อให้คณะรัฐบาลใหม่สามารถบริหารงานแผ่นดินโดยมีประสิทธิภาพเต็มเปี่ยม และแก้ไขสถานการณ์ให้คืนสู่สภาพเรียบร้อยได้โดยเร็ว ยังความสงบสุข ความเจริญรุ่งเรืองให้บังเกิดแก่ประเทศ และประชาชนชาวไทยโดยทั่วกัน”

ขณะนั้นท่านองคมนตรีสัญญา ธรรมศักดิ์ กำลังเฝ้ารอฟังสถานการณ์อยู่กับบรรดาองคมนตรีและข้าราชการบริวารในตึกมหาดเล็ก ซึ่งมีเครื่องรับโทรทัศน์ตั้งอยู่เครื่องหนึ่ง ทุกคนใจจดใจจ่ออยู่ตรงจอทีวีเพื่อฟังพระราชกระแส ท่านองคมนตรีสัญญา จดจำวันนั้นได้ดี วันที่ท่านได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีทางโทรทัศน์

“ตอนนั้นผมไปยืนดูทีวีอยู่ที่ตึกมหาดเล็ก เพราะเหตุว่าที่เก้าอี้และบนพื้นมีพวกผู้หญิงในวังนั่งอยู่เต็มไปหมด พอประกาศดังออกมา ผมรู้สึกเย็นสันหลังวาบ เพราะเกิดมาไม่เคยนึกอยากเป็นนักการเมือง ไม่เคยอยากเป็นนายกฯ ทำทางผมตอนนั้นคงไม่ค่อยดีเท่าไร มีคนมาลูบหลังคนหนึ่ง คือ อาจารย์ ดร.วินิจ วินิจนัยภาค ท่านบอกผมว่า อาจารย์ทำใจดี ๆ ไว้”

ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ เข้าดำรงตำแหน่งประมุขของผู้บริหารประเทศด้วยลักษณะการเช่นว่านี้เอง สำหรับท่านอื่น ๆ อาจจะเห็นว่า นี่เป็นวาสนาดีมีราชมารดาเกย แต่สำหรับท่านเห็นว่าเป็นทุกขลาภมาเกยเสียมากกว่า แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อข่าวพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี สัญญา ธรรมศักดิ์ แพร่สะพัดออกไป ผู้ชนที่กำลังต่อต้านรัฐบาลอยู่บนท้องถนนต่างโห่ร้องด้วยความยินดี มีผู้เล่าต่อกันมาว่า **“พอมีประกาศวิหุยกออกมาว่า อาจารย์สัญญา เป็นนายกฯ นักศึกษาที่อยู่แถวย่านบางลำพูก็ตะโกนร้องก้องออกมาว่า “รอดตายแล้วโว้ย พ่อเราเป็นนายกฯ แล้วโว้ย”**

ทำไมต้องเป็นคนชื่อ “สัญญา ธรรมศักดิ์”

มีคำกล่าวที่ได้ยินกันบ่อยว่า “สถานการณ์สร้างวีรบุรุษ และวีรบุรุษไม่ได้สร้างสถานการณ์” คำกล่าวนี้ดูเหมือนจะใช้ได้ดีสำหรับกรณีของศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ เพราะท่านไม่เคยคิดว่าจะเป็นนายกฯ แม้ในวินาทีที่กำลังจะได้รับการแต่งตั้ง ทั้งไม่เคยคิดว่า

ท่านจะมีความสำคัญ หรือความสามารถที่จะคลี่คลายวิกฤติการณ์ของบ้านเมืองได้ด้วย หากเห็นว่าเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาฯ ที่สงบลงได้นั้นก็เพราะพระปรีชาสามารถและพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์เดียวโดยแท้

ท่านเล่าเบื้องหลังพระบรมราชโองการแต่งตั้งให้ฟังแต่เพียงว่า

“เข้าใจว่าพระองค์ท่านทรงเลือกผมด้วยพระองค์เองไม่ทราบเลยว่าทรงปรึกษาใครบ้างหรือเปล่า และไม่ได้ตรัสบอกผมก่อนแม้แต่คำเดียว ผมมารู้เอาพร้อม ๆ กับคนอื่นเมื่อพระองค์ท่านทรงประกาศทางโทรทัศน์นั่นเอง...

...ผมไม่ได้เฉลียวใจอะไรที่คุณทวี แรงขำ ซึ่งเป็นรองประธานสภาอยู่ ถูกเรียกตัวเข้าวังในวันนั้นเพื่อรับสนองพระบรมราชโองการ ตอนนั้นประธานสภาคือ พล.ต.ศิริ ศิริโยธิน แต่อยู่เมืองนอก”

ต่อคำถามว่า ตอนนั้นท่านกลัวหรือเปล่าว่าทหารอาจจะระแวงสงสัยท่านแล้วยึดอำนาจคืน ท่านให้ความกระจ่างว่า

“พูดกันตรง ๆ ทหารจะสงสัยใครหรือไม่ ผมไม่ทราบ เพราะอาจารย์ป่วยก็เคยอยู่กับผม อาจารย์ทวี หมีนนิกร ที่เป็น ๑ ใน ๑๓ กบฏก็เคยอยู่กับผม แต่ตัวผมเองไม่เคยรู้สึกว่าจะมาสงสัยผม เพราะผมมีความสัมพันธ์อันดีกับท่านจอมพล ถนอม น้องของภรรยาผมก็ไปเป็นลูกเขยท่าน ท่านเคยช่วยผมให้พ้นข้อกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ เป็นพระคุณที่ผมไม่เคยลืม ตอนไปเป็นคณบดีนิติศาสตร์ ก็ท่านจอมพล ถนอม อีกนั่นแหละที่เรียกให้ผมไปช่วยเป็นหูเป็นตาดูแลนักศึกษาให้อยู่ในความสงบ และตอนที่ผมได้รับพระมหากรุณาฯ แต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีนั้น ท่านจอมพล ถนอม ก็ประกาศลาออกจากนายกรัฐมนตรีไปก่อนแล้ว ผมจึงไม่ได้นึกกลัวว่าเขาจะระแวงว่า เราจะทรยศเขาจะฆ่าเขา ไม่เคยคิดเลยจริง ๆ อีกทั้งความจริงก็เป็นอย่างนั้นด้วย ท่านจอมพล ถนอม ก็คงไม่ได้สงสัยผมเลย”

มีผู้พิเคราะห์อย่างน่ารับฟังว่าเหตุที่ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้เป็นนายกรัฐมนตรีในภาวะคับขันเช่นนั้นก็เพราะ

ประการแรก ท่านเป็นอธิการบดีของมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางของความเคลื่อนไหว ๑๔ ตุลาฯ ถ้าท่านผู้นี้เป็นหัวหน้ารัฐบาลก็น่าจะพูดคุยทำความเข้าใจกับผู้นำนักศึกษาได้ดีกว่าใคร เพราะตอนนั้นขบวนการนักศึกษาเป็นกลุ่มพลังการเมืองใหม่ที่มีอิทธิพลมากที่สุด

กลุ่มหนึ่ง

ประการที่สอง ที่สำคัญคือ บังเอิญอธิการบดีผู้นี้เป็นองคมนตรี เป็นคนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอยู่แล้วในยามที่ประเทศชาติตกอยู่ในภาวะสุญญากาศทางการเมืองเช่นนั้น สถาบันการปกครองซึ่งเคยทำหน้าที่ตามปกติต้องหยุดชะงักลงจำเป็นที่สถาบันพระมหากษัตริย์ต้องทรงใช้พระราชอำนาจที่อยู่เหนือการเมือง เข้ามากอบกู้สถานการณ์อันคับขันโดยฉับพลันที่ ในช่วงเวลาอันล่อแหลมเช่นนั้น ทรงจำเป็นต้องใช้บุคคลที่ไว้วางพระราชหฤทัย มีความสามารถทำการได้ตั้งพระราชประสงค์

ประการที่สาม ซึ่งสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าคุณสมบัติอื่นคือ ท่านศาสตราจารย์ สัญญา เป็นคนใจซื่อมือสะอาด ได้รับการพิสูจน์อย่างหมดจดแล้วตลอดชีวิตข้าราชการตุลาการอันยาวนานของท่าน

ประการสุดท้าย เนื่องจากการร่างรัฐธรรมนูญให้เสร็จโดยเร็วที่สุด เป็นเงื่อนไขทางการเมืองที่สำคัญในการคลี่คลายสถานการณ์ ดังนั้น การได้นักกฎหมายมือดีมาเป็นนายกฯ เพื่ออำนวยความสะดวกให้ประกาศใช้โดยเร็วไว จึงนับว่าจำเป็นมาก

ใครก็ได้ที่มีคุณสมบัติข้างต้นครบถ้วนสถานการณ์ในเวลานั้นก็จะคัดเลือกเข้านมาเป็นนายกรัฐมนตรี แต่บังเอิญคุณสมบัติดังกล่าวมาตกที่ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ พอดี ท่านจึงต้องรับสวมหัวโขนนั้นไปโดยไม่อาจปฏิเสธได้โดยเฉพาะเมื่อผู้ที่ครอบหัวโขนให้ท่านนั้นคือเจ้าเหนือหัวของท่านเอง

จริงอยู่ นายกรัฐมนตรีทุกท่านเป็นนายกรัฐมนตรีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แต่ในระยะเวลานับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีนายกรัฐมนตรีเพียงคนเดียวเท่านั้นที่เป็นของในหลวงอย่างแท้จริง นั่นคือ นายกรัฐมนตรีในวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ และเป็นนายกรัฐมนตรีพลเรือนคนแรกที่ปรากฏตัวขึ้นอีกครั้งหนึ่งในรอบ ๒๐ ปีที่ผ่านมา

ม้าใช้ของในหลวง

ดูเหมือนบุคคลเดียวที่ไม่ยอมรับว่าศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ เหมาะสำหรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ก็คือตัวท่านเอง ท่านเปิดเผยความรู้สึกอย่างไม่ปิดบังว่า

“ตอนนั้น ผมคิดมาก คิดจนคิดไม่ถูก มันคิดสับสนจนไม่รู้จะคิดอะไร เศรษฐกิจหรือจะแก้อย่างไร คอมมิวนิสต์จะเข้ามาหรือเปล่า อเมริกันจะถอนทหารหรือเปล่า ท่านจอมพล

ถนอม ลาออกจากนายกฯ แล้วก็จริง แต่ท่านยังไม่ออกจากผู้บัญชาการทหารสูงสุด
อำนาจทหารยังอยู่ในมือท่านเต็มที...

...แต่พระเจ้าอยู่หัวนั้น ผมรักเทิดทูนท่านมากที่สุด ผมไม่มีทางที่จะปฏิเสธท่านได้
เลย ท่านใช้ผมให้ไปตายก็ไป”

และภารกิจที่ทรงมอบหมายให้ ก็คือ

“หลังจากที่ทรงแต่งตั้งผมเป็นนายกฯ ทางทีวีแล้วก็มีการสั่งใช้ให้ผมไปออกทีวีด้วย
ให้ผมไปสัญญาอยู่กับประชาชนทั่วประเทศว่า จะทำรัฐธรรมนูญถาวรให้เสร็จภายใน ๖
เดือน แล้วขอให้หยุดยิง หยุดทำร้ายซึ่งกันและกันทั้งสองฝ่าย ความจริงผมร่าง
รัฐธรรมนูญแค่ ๓ เดือนเอง แต่ไปค้างอยู่ในสภาเป็นปี หลังจากนั้นก็จัดให้มีการเลือกตั้ง
โดยบริสุทธิ์ ยุติธรรม ซึ่งอาจารย์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ก็ได้เป็นนายกฯ จากการเลือกตั้ง
ได้จริง ๆ หน้าที่ซึ่งในหลวงทรงใช้ให้ผมทำมีเพียงเท่านี้”

เดี๋ยวนี้คนส่วนใหญ่อาจจะลืมไปว่าการปรากฏตัวของนายกรัฐมนตรีพลเรือนคนใหม่ทาง
โทรทัศน์ครั้งนั้นนับว่าเป็นวีรกรรมอย่างยิ่ง เพราะในเวลาไล่เลี่ยกันและหลังจากนั้นอีกถึง
๑๒ ชั่วโมงเต็ม ก็ยังมีแถลงการณ์และคำสั่งปราบปรามจลาจลอย่างเฉียบขาดจากผู้บัญชาการ
ทหารสูงสุดท่านเดิมออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกและสถานีวิทยุกระจายเสียง
แห่งประเทศไทยอยู่ด้วยเป็นระยะๆ พร้อมกันไป

เสร็จสิ้นพันธสัญญา

หลังจากนั้น นายกรัฐมนตรีพระราชทาน ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ ก็ได้นำ
รัฐนาวาฝ่าคลื่นลมพายุ ๑๔ ตุลาคม ๑๖ ผ่านมรสุมหอยใหญ่อีกหลายระลอกในช่วงรัฐบาลสัญญา
๑ และสัญญา ๒ จนสามารถบรรลุภารกิจที่รับใส่เกล้าฯ มา และได้สัญญาไว้กับประชาชน นั่นคือ
ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๕๑๗ และจัดให้มีการ
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างบริสุทธิ์ ยุติธรรม พันธสัญญาของท่านได้เสร็จสิ้นสมบูรณ์
ในวันที่มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีคนใหม่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘ รวม
สิริอายุของรัฐบาลได้ ๑๘ เดือน

เมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘ หลังจากเสร็จสิ้นการมอบหมายงานให้กับ
ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช หัวหน้ารัฐบาลชุดใหม่ที่มาจากการเลือกตั้งแล้ว ศาสตราจารย์ สัญญา

ธรรมศักดิ์ ก็กลับบ้านด้วยหัวใจอันปลอด
โปร่งกว่าทุกวัน เพราะพຽนนี้ท่านไม่ต้องไป
ทำเนียบรัฐบาลอีกแล้ว เมื่อเปิดประตูเข้าบ้าน
ท่านก็พบข้อความตัวโตบนกระดานดำเขียน
ไว้ถึงพ่อ โดยลูกชายผู้รู้ใจว่า

“๒๐ ก.พ. ๑๘

ได้ดีที่สุดแล้ว ต่อแผ่นดิน

ได้แสดงความภักดียิ่งแล้ว

ต่อเจ้าเหนือหัว

ได้ให้ความเมตตา ยิ่งแล้ว ต่อเพื่อน”

และยังลงท้ายด้วยถ้อยคำตัวโตที่สุดว่า

“นตฺถิ สนฺติ ปรี สุขิ”

สาส์นสั้นๆ ของลูกชายผู้เป็นเขาวมิตรเป็นทั้งคำประโลมใจและคำชื่นชม ที่ผู้เป็นพ่อได้
ทำดีที่สุดแล้ว ตลอดระยะเวลา ๑๘ เดือนอันยากลำบากและยาวนาน

ที่สำคัญคือ เข้าใจความรู้สึกแท้ของพ่อว่าต้องการอะไรที่สุดในชีวิต

ใช่แล้ว “สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบ ไม่มี”

และแล้วท่านก็บรรจงสื่อถึงลูกรักบนกระดานดำแผ่นเดียวกันด้วยถ้อยคำว่า

I appreciate this greatly.

พ่อ

ยุคเริ่มต้นอย่างจริงจังกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

หนึ่งในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น คือ การชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยครั้งยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ชาติไทยของบรรดานิสิต นักศึกษา และประชาชนหลากหลายอาชีพ จนกระทั่งนำไปสู่เหตุการณ์สูญเสียเลือดเนื้อและชีวิตคนไทยด้วยกัน เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นกรณีที่ไม้อาจปฏิเสธได้เลยว่าสิ่งที่เร้าให้เกิดเหตุการณ์การชุมนุมครั้งนั้นจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ในขณะที่ภาพเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยค่อยๆ จางลง ภาพของการเรียกร้องให้รัฐบาลดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการอย่างจริงจัง ก็เริ่มมีความชัดเจนและดั่งขึ้น

เสียงเรียกร้องดังชัด พอจะทำให้รัฐบาลซึ่งมี ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ในขณะนั้น ได้พิจารณาดำเนินการไปตามคำเรียกร้อง ความประการนี้ปรากฏตามคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ ๑๑๓/๒๕๑๗ ลงวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๑๗ ว่า

“ด้วยปรากฏว่ามีผู้ร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการ ตรงมาที่นายกรัฐมนตรีและสำนักนายกรัฐมนตรีมากมาย และมีกรกล่าวอ้างว่ามีกรทุจริต และประพฤติมิชอบใน

วงราชการอยู่เสมอ ซึ่งในบางกรณีก็เกี่ยวข้องกับข้าราชการ หลายกระทรวงทบวงกรม หรือรัฐวิสาหกิจ รัฐบาลนี้มีเจตจำนงอยู่ว่า จะต้องป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการให้หมดสิ้นไป หรืออย่างน้อยก็ให้บรรเทาเบาบางลง

นายกรัฐมนตรี อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๙ (๖) แห่งประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑๘ ลงวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๑๕ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ โดยประสานงานกับกระทรวง ทบวง กรมเจ้าสังกัด หรือรัฐวิสาหกิจโดยใกล้ชิด”

นับแต่นั้นภารกิจการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ ก็อยู่ในความรับผิดชอบดำเนินการของคณะกรรมการซึ่งเรียกกันติดปากว่า “ป.ป.ป.” โดยได้มีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. ๒๕๑๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๐ ตามลำดับ

จนกระทั่งการแสดงออกซึ่งความประสงค์ของผู้คน เริ่มบังเกิดขึ้นเมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๖) พุทธศักราช ๒๕๓๙ ได้บัญญัติให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ มีหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ทั้งฉบับ เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการปฏิรูปการเมือง

สภาร่างรัฐธรรมนูญจึงได้จัดทำร่างรัฐธรรมนูญ โดยมีสาระสำคัญเป็นการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ตรวจสอบการใช้ อำนาจรัฐเพิ่มเติม ตลอดจนทั้งปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพ และประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ โดยได้คำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ

ครั้นรัฐสภาได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำขึ้นอย่างรอบคอบแล้ว ได้ลงมติเห็นชอบให้นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลง พระปรมาภิไธย ให้ประกาศใช้เป็นธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยสืบไป

ภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ ยังผลให้เกิดองค์กรอิสระที่สำคัญขึ้นหลายองค์กร ในปัจจุบันหนึ่งในองค์กรสำคัญที่ว่านี้ ก็คือ

“คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ”

3961 145690

หลากหลายวาที่ที่กล่าวถึง

รัฐสภา

นายแพทย์ จักรธรรม ธรรมศักดิ์ กล่าวถึงความประทับใจที่มีต่อบิดาผู้วายชนม์ความตอนหนึ่งว่า

“ก่อนจะเสียคุณพ่อรู้สึกตัวตลอดเวลาที่กำลังใจดีมาก ตอนท่านป่วยได้คุยกันตลอดทางลูก ๆ พุดคุยและให้ท่านเขียนตอบในกระดาษ บางครั้งท่านพยายามพูดแต่ไม่มีเสียงอาศัยอ่านจากปาก ที่ผ่านมามีท่านไม่เคยคุยเรื่องการเมือง คุยแต่เรื่องธรรมะ และสั่งสอนลูกหลานเสมอ สิ่งที่ประทับใจที่สุด คือ ท่านจะสอนให้เป็นคนซื่อสัตย์สุจริต เก็บเงินได้บาทสองบาท ก็ต้องคืนเจ้าของ ห้ามฉ้อราษฎร์บังหลวง ของขวัญมีค่าต่าง ๆ มีคนมาให้ท่านไม่เคยรับ เป็นสิ่งที่สอนให้อยู่ในสายเลือด และเป็นตัวอย่างให้ลูกได้ปฏิบัติตาม ก่อนหน้านี้อ่านเคยพูดไว้ว่า อยากเห็นเมืองไทยเจริญในทุกด้าน เหมือนญี่ปุ่น เกาหลี อยากให้เจริญในทางสร้างสรรค์”

พิจารณาจากคำกล่าวข้างต้นแล้ว สะท้อนให้เรารับรู้ได้ว่า ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ ถือหัวใจของชีวิตคือ “ธรรม” การมีศีลธรรมประจำใจ เมื่อทุกคนมีศีลธรรมเพียงอย่างเดียว เราก็สามารถสร้างชีวิตเจริญรุ่งเรืองอย่างมีความสุขได้ เมื่อสร้างควมมีศีลธรรมในเนื้อตัวได้ ก็สามารถสร้างครอบครัวที่มีศีลธรรมได้ หรือสามารถสร้างสรรค์ความเจริญงอกงามให้ชุมชนเกิดสันติสุข สร้างชาติให้เจริญรุ่งเรืองอย่างประเทศต่าง ๆ ที่ท่านกล่าวแล้วนั้นได้ในที่สุด

ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ ทำตัวอย่างความถูกต้องดีงามให้ลูกเห็นเป็นแบบอย่างให้ภรรยาเห็นเป็นแบบอย่าง หรือแม้แต่กระทำตัวอย่างให้เพื่อนร่วมงานหรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ได้รู้เห็นคุณค่าของความดีเลิศ หรือจริยธรรมอันสูงสุดที่มนุษย์จะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎธรรมชาติ ในส่วนที่เกี่ยวกับลูกศิษย์ลูกหาหรือผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา โดยเฉพาะในหมู่นักกฎหมายทั้งหลาย ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ เคยกล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

“ชีวิตเราคุลาการทั้งชีวิต อุทิศเพื่อความบริสุทธิ์ยุติธรรม เพราะฉะนั้นอย่าได้วอกแวกไปในทางโลก โกรธ หลง จนเป็นจน เงินเดือนตุลาการมีมากกว่าเงินเดือนข้าราชการพลเรือนอื่น ๆ พอสมควรเราอย่าไปคิดรวลัด รวยเร็ว เพื่อให้คนที่บ้านใส่แหวนเพชรเร็ว เป็นตุลาการคิดอย่างนั้นไม่ได้หรอก ในบรรดาข้าราชการทั้งหลาย มีข้าราชการตุลาการฝ่ายเดียวเท่านั้น ที่ทำงานภายใต้พระปรมาภิไธย”

นี่คือถ้อยคำที่ ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ ผ่าไว้แก่บรรดาข้าราชการตุลาการ
ในงานเลี้ยงอำลาครอบครัวเกษียณอายุราชการ

ท่านอยากจะเห็นบรรดาข้าราชการทั้งหลายตั้งมั่นอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริต
อย่างไรที่ท่านคิดและทำให้ดูเป็นตัวอย่าง บรรดาข้าราชการที่เป็นลูกศิษย์หรือลูกหลานของท่าน
จึงรู้สึกภาคภูมิใจที่ท่านได้รับการยกย่องว่าเป็น “เป่าปูนเงินแห่งสยามประเทศ” อัจฉริยภาพ
ในการบริหารงานของท่านนั้น ท่านใช้ธรรมะของพระพุทธเจ้าเป็นตัวกำหนดหลักชัยในการ
ครองใจคน จนได้ชื่อว่าเป็นแบบอย่าง ที่ทุกคนควรศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

เรื่องบิดาสอนบุตรนั้นเป็นธรรมดาทั่วไป แต่บิดาอย่างศาสตราจารย์ สัญญา
ธรรมศักดิ์ สอนลูกเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต คล้ายจะตอกย้ำสั่งธรรมข้อนี้ให้ซึมซับอยู่ใน
สายเลือดของลูกทุกคน ลูกจักรธรรม ธรรมศักดิ์ จึงบันทึกคำสอน ดังกล่าวนั้นไว้ว่า

“พ่อสอนทุกเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เบียดบังราษฎร์บังหลวง พ่อสอนตรง ๆ
เป็นเรื่องบาปบุญคุณธรรม เป็นเรื่องศักดิ์ศรีที่เราจะต้องยึดถือตลอดเวลา พ่อสอนใน
ทุกโอกาส ทุกครั้งที่ได้นั่งรถไปกับพ่อ พ่อภูมิใจในปีที่ซื่อสัตย์สุจริต และตกทอดมาถึง
รุ่นลูกรุ่นหลาน

พ่อขอบสอนลูก ๆ ด้วยจดหมายจากพ่อถึงลูก ถ้ามีเรื่องที่พ่อต้องสอนยาว ๆ จะใช้
จดหมาย ผมไม่ทราบเหตุผลของพ่อ ทำไมพ่อไม่เรียกมาคุย แต่คิดว่าต้องการถ่ายทอด
ให้ชัดเจน ให้เห็นเป็นคำพูด เป็นตัวอักษรทุกอย่างที่พ่ออยากพูด บางที่ใช้คำพูดแล้วลูก
เกิดมีอารมณ์ ทำให้เบี่ยงเบนไปได้ แต่ไม่ได้หมายความว่าพ่อไม่ได้คุย พ่อใช้วิธีการ
เขียนเพื่อให้อ่านเป็นการเริ่มต้นก่อน

เมื่อได้รับจดหมายของพ่อ ไม่เคยโกรธ ตีว่าลูกเรียกมาคุย พ่อคงจะหลีกเลี่ยง
การเผชิญหน้า พ่อทำอย่างนี้ไม่ใช่ว่าพ่อกลัวลูก แต่อาจจะกลัวลูกโกรธ หรือเสียใจ ท่าน
อาจจะเก่งทางเขียน พอเราได้อ่านแล้วก็เข้าใจ ไม่ขัดเคือง เป็นวิธีการที่ดีอย่างหนึ่ง”

ความเจริญของถนนสุขุมวิท ทำให้บ้านเลขที่ ๓๕ ซอย ๔๑ ซึ่งเป็นบ้านของ ศาสตราจารย์
สัญญา ธรรมศักดิ์ บ้านหลังนั้นอยู่ในเนื้อที่ ๗๐๐ ตารางวา แต่กลายเป็นบ้านในท่าเลทอง
ที่ดินราคาแพง นายแพทย์ จักรธรรม หรือหมอตง เล่าความอบอุ่นในครอบครัวและเหตุการณ์
ครั้งนั้นไว้ว่า

“พ่อบอกว่าเราต้องเปิดใจกว้าง เมื่อความเจริญมาเคาะประตูบ้าน แม้ทุกคนใน

ครอบครัวลำบาก ไม่มีระบบอภิสิทธิ์ ใกล้เคียง ๆ บ้านเรามีการสร้างคอนโดมิเนียม ๑๒ ชั้น ทั้ง ๆ ที่อีกด้านหนึ่งมีคอนโดมิเนียมอยู่แล้ว การสร้างครั้งหลังนี้เดือดร้อนกันมาก คนในซอยเดือดร้อนก็มาบอกพ่อ เพื่อจะขอให้บอกผู้ใหญ่ระดับการก่อสร้าง เป็นโครงการภิรมย์แมนชั่น เขาซื้อที่ดินจากตระกูลภิรมย์ภักดี เป็นของชาวอินเดียอยู่ติดกับรั้วที่บ้าน ทุกคนคิดว่าพิจารณาจากข้อกำหนดแล้ว ห้ามก่อสร้างได้ทันที ปี ๒๕๒๗ เจ้าของโครงการนำแผนที่ขออนุญาต บอกว่าคอนโดจะหลบเปิดลมให้ คุณพ่อก็คุยกับเขาอย่างดี และมาชี้แจงกับพวกเราว่า เราคงจะสวนกระแสการเติบโตของบ้านเมืองไว้ไม่ได้ ถ้าเราทนไม่ไหวจริง ๆ ก็ต้องย้ายไปอยู่ที่อื่น พ่อพูดอย่างนี้ ใคร ๆ คิดว่าพ่อเคยเป็นนายกรัฐมนตรีองคมนตรี น่าจะหยุดการก่อสร้างได้ เจ้าของโครงการก็กลัวว่าจะถูกระงับการก่อสร้าง แต่พ่อก็ไม่ได้ทำ กลับเป็นพูดว่าเราต้องเป็นฝ่ายไป ทั้ง ๆ ที่พวกเราอยู่กันมาตั้งแต่เกิด เขาเป็นฝ่ายขยับเข้ามาก่อสร้างภายหลัง นี่คือการเปิดใจกว้างของพ่อ แม่พ่อและครอบครัวจะเดือนร้อนก็ตาม”

ร่องรอยแห่งคุณธรรมและการรู้จักตัวเองนั่นคือ ธรรมชาติที่ “เป็ล” ธิดา ธรรมศักดิ์ (เมธาวีจิต) ได้รับมาจากคุณปู่สัญญา อย่างเด่นชัด แม่เมื่อมีอายุ ๓๗ ปี มีตำแหน่งงานฝ่ายประชาสัมพันธ์ แต่ในใจของเป็ลหลานสาวคนนี้มีลึ้มความทรงจำที่มีต่อคุณปู่สัญญา

“เป็ลได้นำฬิกาเรือนแรกตอนเข้ามหาวิทยาลัยส่วนใหญ่เป็ลดูนาฬิกาคนอื่นมาโดยตลอด คุณปู่ให้นาฬิกาขีตี่เซินที่ท่านใช้ ถึงวันนี้เป็ลยังเก็บไว้อยู่ เป็ลได้ปากกา ได้พระเป็นส่วนใหญ่ พระพุทธรูป พระเครื่ององค์เล็ก ๆ เก็บไว้บ้าง ไปเยี่ยมพระบ้าง คุณปู่ให้เงินกันถุงวันเกิด ได้ ๒๐๐ บาท ๔๐๐ บาทบ้าง เป็ลเกิดวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ท่านจำได้ เป็ลไม่ได้ถูกเลี้ยงปรนเปรอด้วยวัตถุทรัพย์สิน แต่คุณปู่ให้ความรักความเมตตา ซึ่งเป็ลคิดว่าสิ่งเหล่านี้มีค่ามากกว่าวัตถุเยอะ”

“บางครั้งท่านใจดีก็แอบให้สแตงค์ ท่านพูดว่าไม่ต้องไปบอกใครเดี๋ยวลูกจะคิดไม่ดีกับลูก ท่านให้สแตงค์ต่างหาก เขียนไว้ที่ซอง APPLE แล้วขีดปิดซองไว้ ให้เดือนละ ๑,๐๐๐ บาท เป็นพิเศษต่างหาก ทำงานแล้วยังให้เลย คุณปู่ทำเซอร์ไพรส์วันวิสาขบูชาเป็นวันแสดงความรักเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ คุณปู่ก็จะส่งการ์ดให้กับเป็ล รักและเมตตา ลงชื่อด้วย เป็นการ์ดที่เป็นภาพวาด ท่านส่งให้ทางไปรษณีย์ ทั้ง ๆ ที่อยู่บ้านเดียวกัน พ่อได้รับกิติใจลงไปกราบท่าน ว่าขอบคุณค่ะ ได้การ์ดแล้ว”

นายสุขสันต์ จิรจรรยาเวช กล่าวถึงศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ ในฐานะที่ภายหลังเขากลายเป็นลูกศิษย์ที่ใกล้ชิดเมื่อจบออกมาเป็นผู้อำนวยการสำนักกฎหมายจิรธรรม มีฐานะเสมือนเลขาผู้ใหญ่ที่หยั่งรู้จิตใจอาจารย์อย่างลึกซึ้ง เขาได้กล่าวถึงความรู้สึกที่มีต่อศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ ไว้หลายกระแส ซึ่งนับว่ามีคุณค่าน่าสนใจ และบันทึกไว้เพื่อสะท้อนธรรมแห่งการรักผู้อื่น แต่ใจที่มีท่านอยู่ตลอดเวลานั้นก็กลายเป็นความผูกพันที่ซึ่มลึกเกินกว่าที่จะอธิบายได้หมด เขารู้สึกว่าท่านเป็นมากกว่าอาจารย์ที่ให้วิชาแก่ศิษย์ แต่ท่านคือความเมตตาอารีที่มีต่อศิษย์ดุจลูกหลานในครอบครัวของตนเอง ท่านจะคอยอบรมสั่งสอนมากกว่าวิชากฎหมาย นั่นคือสั่งสอนให้เป็นคนมีคุณธรรม ท่านชักชวนสุขสันต์ให้ทำงานองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก

“สุขสันต์ จะขัดข้องไหมถ้าทำงานโดยไม่มีเงินเดือน เป็นการกุศล ได้ทำงานกับผู้ใหญ่” ท่านถามเผื่อให้ตัดสินใจกันเอง ท่านให้เกียรติผมมาก ทำหนังสือเป็นทางการขึ้นด้วยลายมือของท่าน ให้ผมเป็นที่ปรึกษาองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก (พสล.) ผมยังเก็บจดหมายฉบับนั้นจนถึงวันนี้

นายพีรพล ตรียะเกษม อดีตนายกองค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หนึ่งในผู้นำนักศึกษา ๑๔ ตุลาฯ เป็นหนึ่งในลูกศิษย์ใกล้ชิดที่หมอบอกจรรยาธรรมบอกว่า “ถือเป็นคนคนหนึ่งเลย” นายพีรพล เล่าให้ฟังว่า กระทั่งหลังเหตุการณ์ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ที่ต้องหายเข้าไป ๓ - ๔ ปี เมื่อกลับจากป่าก็ไปพบท่านที่บ้าน ไปเล่าเรื่องราวต่างๆ ให้ฟัง ท่านก็รับฟังและซักถามเกี่ยวกับขบวนการคอมมิวนิสต์ หลังจากนั้นผมไปที่บ้านท่านเสมอ ช่วงนั้นบ่อยหน่อยเดือนละครั้ง บางทีท่านก็ชวนไปทานข้าวกลางวันด้วยกัน

“เรื่องกรรมกร ขาวนา ท่านเปิดกว้าง มีการเรียกร้องปัญหาแรงงานเยอะ ท่านเป็นคนหนึ่งที่ริเริ่มให้มี พ.ร.บ.แรงงาน ริเริ่มเรื่องสวัสดิการ ผมคิดว่าเป็นผลดีและผ่อนคลายความตึงเครียดของสังคม ซึ่งถือว่าท่านเป็นคนกล้าหาญพอสมควรที่กล้าทำสิ่งเหล่านี้”

กับการที่ได้มีโอกาสสัมผัสกับบุคคลพีรพลบอกว่าเป็นความภูมิใจ **“ผลงานที่ท่านทำหลายเรื่อง ไม่ว่าช่วยเหลือขาวนา กรรมกร หรือปราบปรามทุจริต ผมคิดว่าท่านให้ความสนใจและถือเป็นรัฐบาลที่ดีได้”**

ฯพณฯ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรี ได้กล่าวในงานสุดดีเกียรติภูมิ

“สัญญา ธรรมศักดิ์ คนของแผ่นดิน” ความตอนหนึ่งว่า

“ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ มีใช้นักกฎหมายที่ดำเนินชีวิตเช่นนักกฎหมาย
ธรรมดาสามัญโดยทั่วไป ท่านเป็นนักกฎหมายที่ยึดมั่นในหลักความสุจริตและความ
ยุติธรรม ท่านปฏิบัติและพร่ำสอนโดยไม่ทอดทิ้งว่า “เงินไม่ใช่สิ่งสำคัญที่สุดในโลก” แต่
การงานและวิชาความรู้เป็นสิ่งสำคัญกว่า ท่านได้นำหลักธรรมของศาสนาพุทธมาใช้ใน
การปฏิบัติราชการและในการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นหลักอิทธิบาท ๔ หลักพรหมวิหาร
และหลักอื่นๆ สำหรับท่านแล้ว “หลักธรรมในพระพุทธศาสนาช่วยให้มีความสำเร็จใน
ชีวิตได้อย่างดีที่สุด” การปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างด้วยการถ่ายทอดหลักธรรม และการ
ปฏิบัติตามหลักธรรมที่สอดคล้องกับสิ่งที่พูดเป็นสิ่งที่ทำให้ศาสตราจารย์สัญญาธรรมศักดิ์
ได้รับการยกย่องไว้ในฐานะประธานองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก”

ศาสตราจารย์ มารุต บุนนาค อดีตประธานรัฐสภา กล่าวอภิปรายเรื่อง “ศาสตราจารย์
สัญญา ธรรมศักดิ์ แบบอย่างของการเมืองไทย” ความตอนหนึ่งว่า

“เป็นเรื่องที่ต้องยอมรับว่า ในขณะนั้นเป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงจากระบบ
กึ่งเผด็จการมาสู่ประชาธิปไตย ยังมีการทุจริตคิดไม่ชอบอยู่ในวงราชการอย่างมากมาย
หรือคอร์รัปชัน ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ ได้เสนอจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและ
ปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการขึ้นโดยตั้งคณะกรรมการชั้นชุดหนึ่ง
เรียกโดยย่อว่า “ป.ป.ป.” ได้ดำเนินการสอบสวนผู้ที่กระทำการทุจริตได้ผลหลายประการ
ซึ่งคณะกรรมการ ป.ป.ป. นี้เป็นที่มาของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในปัจจุบัน ซึ่งได้จัดตั้งขึ้น
ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ในเรื่องนี้แสดงให้เห็นชัดว่า ศาสตราจารย์ สัญญา เป็น
แบบอย่างทางการเมืองที่มีความคิดริเริ่มเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว

ปัญหาการอายุัดทรัพย์สินและยึดทรัพย์สินของนักการเมือง ในขณะที่ท่านดำรงตำแหน่ง
ทางการเมือง ได้มีเสียงเรียกร้องจากกลุ่มบุคคลจำนวนมากที่ต้องการให้รัฐบาลดำเนิน
การยึดทรัพย์สินของอดีตนายกรัฐมนตรี รวมทั้งอดีตรองนายกรัฐมนตรี คือ จอมพล ถนอม
กิตติขจร จอมพล ประภาส จารุเสถียร พันเอก ณรงค์ กิตติขจร และครอบครัวเป็นของ
แผ่นดิน ซึ่งศาสตราจารย์ สัญญา เห็นว่า น่าจะเป็นเรื่องที่ขัดต่อสิทธิและเสรีภาพของ
ประชาชนโดยตรง จึงใช้อำนาจตามความในมาตรา ๑๗ ซึ่งให้อำนาจแก่นายกรัฐมนตรี
ในขณะนั้น ใจจริงของศาสตราจารย์ สัญญา ไม่ประสงค์จะใช้มาตรา ๑๗ แต่เนื่องจาก

ไม่มีทางออกอื่นใดที่จะกระทำได้ จึงจำเป็นต้องเลือกใช้มาตรา ๑๗ ให้เพียงอายุฉัตรพัยของบุคคลดังกล่าวไว้ก่อน แล้วตั้งคณะกรรมการสอบสวนว่าทรัพย์ใดได้มาโดยชอบธรรมหรือมิชอบ ถ้าได้มาโดยไม่ชอบธรรมให้ยึดเป็นของแผ่นดิน ถ้าได้มาโดยชอบธรรมให้ส่งคืนเจ้าของไป ซึ่งปรากฏว่าการดำเนินงานแบบประนีประนอมของศาสตราจารย์สัญญา ไม่เป็นที่พอใจของสมาชิกนิติบัญญัติแห่งชาติบางท่าน ซึ่งในอดีตเคยเป็นนักการเมือง ศาสตราจารย์สัญญา จึงได้เสนอร่างพระราชบัญญัติยึดทรัพย์ของบุคคลทั้งสามและครอบครัวให้เป็นของแผ่นดิน ซึ่งมีข้อความอยู่ ๓ มาตรา กฎหมายนี้จะเห็นได้ชัดว่าน่าจะขัดต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ขัดต่อหลักการสิทธิในทรัพย์สิน ขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และขัดต่อประเพณีการปกครองระบอบประชาธิปไตย นักกฎหมายส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย ซึ่งสร้างความอึดอัดให้แก่ศาสตราจารย์สัญญา ในฐานะนายกรัฐมนตรี ในขั้นตอนที่ต้องนำกฎหมายฉบับดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าฯ จึงเรียกประชุมคณะที่ปรึกษาเป็นการด่วนเพื่อหาวิธีการที่เหมาะสม เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้ขัดต่อหลักยุติธรรมโดยแท้ จะมีความเหมาะสมเพียงใดที่จะนำขึ้นทูลเกล้าฯ ให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธย ในที่สุดมีข้อตกลงในหลักการว่ารัฐบาลควรจะทำตามความในมาตรา ๑๗ อีกครั้งหนึ่ง ให้มีการยึดทรัพย์เป็นของแผ่นดินและให้เป็นหน้าที่ของผู้ที่ถูกยึดทรัพย์นั้นพิสูจน์ว่าทรัพย์ใดเป็นของตนเองโดยสุจริตเมื่อดำเนินการพิสูจน์จนเสร็จสิ้นกระบวนการแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกลุ่มหนึ่งซึ่งมีความคิดก้าวหน้าจึงถอนร่างพระราชบัญญัติคืนจากรัฐบาล เนื่องจากไม่มีความจำเป็นอีกต่อไปแล้ว ปรากฏว่าในช่วงเวลาเพียงไม่กี่วัน รัฐบาลได้ออกคำสั่งยึดทรัพย์เป็นของแผ่นดินตามนัยที่ปรึกษาหารือกัน สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีการพิจารณาขอถอนร่างพระราชบัญญัติจากรัฐบาล เนื่องจากรัฐบาลได้ปฏิบัติโดยชอบแล้ว จึงไม่มีเหตุให้ต้องเสนอกฎหมายนั้นต่อไป และไม่มีเหตุต้องนำขึ้นทูลเกล้าฯ ด้วยเรื่องดังกล่าวมานี้ผู้อภิปราย นำมาเล่าให้ฟังเป็นตัวอย่างว่า ลักษณะเช่นนั้นเป็นประวัติศาสตร์ ซึ่งไม่เคยมีการกระทำเช่นนั้นในรัฐบาลใดเลย”

นายบรรหาร ศิลปอาชา อดีตนายกรัฐมนตรี ได้กล่าวอภิปรายเรื่อง “ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ผู้ผลักดันรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๑๗” ตอนหนึ่งว่า

“หลังจากร่างรัฐธรรมนูญสำเร็จในปลายปี พ.ศ. ๒๕๑๗ และในรัฐธรรมนูญ

ฉบับนี้มีการแต่งตั้งวุฒิสมาชิก จำนวน ๑๐๐ คน ซึ่งในจำนวนนั้นมีผู้อภิปราย (นายบรรหาร ศิลปอาชา) ร่วมอยู่ด้วยอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนผันของผู้อภิปรายให้ตัดสินใจก้าวเข้ามาเป็นนักการเมืองอย่างแท้จริง トラบจนปัจจุบัน จนกระทั่งก้าวขึ้นมาสู่ตำแหน่งสูงสุดทางการเมือง คือ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ และได้รับเอาหลักการดำเนินงานของศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ ที่ว่า “ชื่อสัตย์ สุจริต ต่อตำแหน่งหน้าที่ มีเมตตาธรรม มีขันติ มีความอดทน และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์” อันเป็นหลักการสำคัญที่สุดของผู้บริหารประเทศในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี”

รองศาสตราจารย์ นรนิติ เศรษฐบุตร อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้กล่าวในการอภิปรายเรื่อง “ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ แบบอย่างของการเมืองไทย” ความตอนหนึ่งว่า

“ระหว่างที่ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนั้น มีความโปร่งใสอย่างยิ่ง ดังเช่นที่ปัจจุบันนำมากล่าวถึงกันมากในเรื่องของธรรมาภิบาล ซึ่งในขณะที่ศาสตราจารย์ สัญญา เป็นนายกรัฐมนตรีนั้น ใครจะตรวจสอบ หรือถามสิ่งใดต่อท่านได้ทุกเรื่อง จึงเป็นนายกรัฐมนตรีที่บุคคลเข้าถึงก่อนที่คำว่า โปร่งใสจะติดตรึงในใจคนทั่วไป ศาสตราจารย์ สัญญา ได้ปฏิบัติในช่วงที่ท่านเป็นนายกรัฐมนตรีเรื่อง “ธรรมาภิบาล” ต้องมีความโปร่งใส ต้องมีส่วนร่วม ในขณะที่ศาสตราจารย์ สัญญา เป็นนายกรัฐมนตรีนั้น นิสิต นักศึกษา รวมทั้งประชาชนกลุ่มอื่นๆ ล้วนมีส่วนร่วมทั้งสิ้น จนมีบางคนตั้งว่ามีส่วนร่วมมากไป

ศาสตราจารย์ สัญญา ยึดถือความซื่อสัตย์เป็นสัจจะ ดังจะเห็นจากวีดิทัศน์ ชีวิตและงานของศาสตราจารย์ สัญญา นายปลั่ง มีจุล อดีตเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ได้กล่าวว่า เมื่อศาสตราจารย์ สัญญา พ้นจากการเป็นนายกรัฐมนตรี มีเงินอยู่ในมือโดยไม่รู้ตัวถึง ๔๕ ล้านบาทเมื่อท่านได้รับทราบ จึงรีบคืนให้เป็นสมบัติของแผ่นดินต่อไปโดยไปปรึกษากับนายบุญมา วงศ์สวรรค์ ถึงวิธีการส่งคืนเงินจำนวนนั้น การเป็นนักการเมืองที่ชื่อสัตย์ จึงได้จัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ หรือ ป.ป.ช.ขึ้น เกี่ยวกับเรื่องนี้ผู้อภิปราย ยกตัวอย่างโดยคัดเอาคำกล่าวของศาสตราจารย์ สัญญา มาอ่านให้ฟังว่า “วันหนึ่งในสภามณูกเขาต่ำสวยงามมาก จำจนเดี๋ยวนี้ สมาชิกในสภาย่ำไปเอ่ยชื่อเลย เขาบอกว่า ท่านนายกครับอย่าถือความซื่อสัตย์เป็นสำคัญอย่าง

เดียนะ เพราะถ้าซื้อมาแล้วมันเชื่อ และถ้าเชื่อแล้วมันโง่ บัดชบเลยละครับท่าน ผมก็มาคิดว่าเขาพูดจริงหรือเปล่า ถ้าจริงก็แปลว่า การเมืองไม่ซื้อพอ ต้องไม่ให้เชื่อ ผมนี่มันจะเขื่อนะ ไม่เสียใจเลย ผมเห็นว่ามันเป็นคคิธรรม วันนั้นอาจารย์ ดร.ประกอบ หุตะสิงห์ อยู่ด้วย ได้ยื่นเติมสองรูหูเหมือนกัน”

ผู้อภิปรายสรุปว่า ศาสตราจารย์ สัญญา เห็นว่าท่านไม่เหมาะกับการเมือง ซึ่งท่านเคยกล่าวว่า “การเป็นนักการเมือง คือ เป็นนายกรัฐมนตรีนั่นมันไม่เหมาะสมกับอุปนิสัยของผม ซึ่งชอบสงบ ไม่ชอบมีเรื่อง” ที่กล่าวมานี้ เนื่องจากศาสตราจารย์ สัญญา เชื่อในเบื้องลึกของหัวใจว่า ความสุจริตนั้นเป็นสิ่งยอดเยี่ยม ท่านปฏิบัติอยู่ในศีลธรรม เพราะฉะนั้นท่านจึงเชื่อเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตเป็นอย่างยิ่ง”

ความทรงจำของลูกหลาน และบุคคลต่างๆ นี้ สะท้อนความเป็นตัวของตัวเอง ที่ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ รักษาไว้ในเนื้อตัวของท่าน ซึ่งโดยแท้ที่จริงแล้วจิตวิญญาณของท่าน คือ “การปฏิบัติธรรม” นั่นเอง

ชีวประวัติของสັตบุรุษ ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นที่สำนักงาน ป.ป.ช. ได้คัดลอกนำมาเผยแพร่ใน “จารึก สุจริต ๙” เพื่อจรรโลงไว้ซึ่งแบบอย่างของความซื่อสัตย์สุจริต ในการนำไปเป็นแนวทางดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า เพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติสืบต่อไป

ข้อมูลและภาพ : จากหนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์

- ๑) ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ กับ ๑๔ ตุลาคม '๑๖
- ๒) ดอกโมกข์ ฉบับอนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพ ฯพณฯ ศ.สัญญา ธรรมศักดิ์
- ๓) “พุทธศาสนิกชนกับสັตบุรุษสัจญา ธรรมศักดิ์”
ธมฺโม ปทีโป อนุสรณ์ ศาสตราจารย์ สัจญา ธรรมศักดิ์
- ๔) ความมุ่งมั่นศรัทธาในพุทธศาสนาของศาสตราจารย์สัจญา ธรรมศักดิ์

ชีวประวัติ

ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์

ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นบุตรของมหาอำมาตย์ตรี พระยาธรรมสารเวทย์
วิเศษภักดี ศรีสัตยวัตตา พริยพาหะ (ทองดี ธรรมศักดิ์) กับคุณหญิง ชื่น ธรรมสารเวทย์ฯ
เกิดเมื่อวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๐ ที่บ้านข้างวัดอรุณราชวราราม ตำบลบางกอกใหญ่
จังหวัดธนบุรี สมรสกับท่านผู้หญิง พงา ธรรมศักดิ์ (เพ็ญชาติ) บุตรีพระยาอรรณกฤตนิรุตต์
(ชม เพ็ญชาติ) และคุณหญิง แม้น เมื่อวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๗

การศึกษา

พ.ศ. ๒๔๕๗

เข้าศึกษาที่โรงเรียนอัสสัมชัญ

พ.ศ. ๒๔๗๐

อุปสมบทที่วัดเบญจมบพิตร และได้ศึกษาพระธรรมวินัยที่สำนักเรียน
วัดเบญจมบพิตร สอบไล่หนักธรรมชั้นตรี ได้ที่ ๑

- พ.ศ. ๒๕๗๑ สำเร็จการศึกษาเป็นเนติบัณฑิตไทย ที่โรงเรียนกฎหมาย
กระทรวงยุติธรรม
- พ.ศ. ๒๕๗๕ สำเร็จการศึกษาเป็นเนติบัณฑิตอังกฤษ จากการสอบแข่งขันชิงทุน
รพีบุญนิธิ ไปศึกษาวิชากฎหมายที่ The Middle Temple, London
ประเทศอังกฤษ
- พ.ศ. ๒๕๙๙ สำเร็จหลักสูตรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๑

การทำงาน

- พ.ศ. ๒๕๗๖ ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาในกระทรวงยุติธรรม
- พ.ศ. ๒๕๗๘ ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา
- พ.ศ. ๒๕๙๑ ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
- พ.ศ. ๒๕๙๔ ดำรงตำแหน่งข้าหลวงยุติธรรมภาค ๔ (อธิบดีผู้พิพากษภาค ๕ ปัจจุบัน)
- พ.ศ. ๒๕๙๖ ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงยุติธรรม
- พ.ศ. ๒๕๐๑ ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาศาลฎีกา
- พ.ศ. ๒๕๐๒ ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา
- พ.ศ. ๒๕๐๕ ดำรงตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์
- พ.ศ. ๒๕๐๖-๒๕๑๐ ดำรงตำแหน่งประธานศาลฎีกา
- พ.ศ. ๒๕๑๑ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ เป็นองคมนตรี
- พ.ศ. ๒๕๑๑-๒๕๑๔ ดำรงตำแหน่งคณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- พ.ศ. ๒๕๑๔-๒๕๑๖ ดำรงตำแหน่งอธิการบดี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- พ.ศ. ๒๕๑๖-๒๕๑๘ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ เป็นนายกรัฐมนตรี
(๑๔ ต.ค. ๑๖-๒๒ พ.ค. ๑๗ และ ๒๗ พ.ค. ๑๗ - ๑๙ ก.พ. ๑๘)
- พ.ศ. ๒๕๑๘-๒๕๔๑ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ เป็นประธานองคมนตรี
- พ.ศ. ๒๕๒๗-๒๕๔๑ ดำรงตำแหน่งประธานองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก
- ๑๓ มี.ย. ๒๕๓๗ สภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้มีมติให้ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์
ดำรงตำแหน่ง “ธรรมศาสตราจารย์” เพื่อเป็นที่ประจักษ์ในเกียรติคุณ
และความเป็นปูชนียบุคคลสืบไป

พ.ศ. ๒๕๔๑

ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ได้ลาออกจากการเป็นประธานองคมนตรี
เนื่องจากสุขภาพไม่สมบูรณ์

๖ ม.ค. ๒๕๔๕

ถึงแก่อสัญกรรมโดยสงบ ณ โรงพยาบาลรามาริบัติ

เครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญตราพระราชทาน

พ.ศ. ๒๔๘๓	ตริตาภรณ์มงกุฎไทย	(ต.ม.)
พ.ศ. ๒๔๘๔	ตริตาภรณ์ช้างเผือก	(ต.ช.)
พ.ศ. ๒๔๙๑	ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย	(ท.ม.)
พ.ศ. ๒๔๙๓	เหรียญจักรพรรดิมาลา	
พ.ศ. ๒๔๙๗	เหรียญรัตนาภรณ์	(ภปร.๓)
	ประถมาภรณ์มงกุฎไทย	(ป.ม.)
พ.ศ. ๒๔๙๙	ประถมาภรณ์ช้างเผือก	(ป.ช.)
พ.ศ. ๒๕๐๐	ทุดียจุลจอมเกล้า	(ท.จ.)
พ.ศ. ๒๕๐๒	มหาวชิรมงกุฎ	(ม.ว.ม.)
พ.ศ. ๒๕๐๔	มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก	(ม.ป.ช.)
พ.ศ. ๒๕๐๕	ทุดียจุลจอมเกล้าวิเศษ	(ท.จ.ว.)
พ.ศ. ๒๕๑๑	ปฐมจุลจอมเกล้า	(ป.จ.)
พ.ศ. ๒๕๑๒	เหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา	(ร.ด.ม.(ศ).)
พ.ศ. ๒๕๑๔	เหรียญรัตนาภรณ์	(ภปร.๑)
พ.ศ. ๒๕๓๙	นพรัตน์ราชวราภรณ์	(น.ร.)

... ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นสิ่งที่ทุกคนพึงเตือนใจตนเอง
เสมอว่า เราทุกคนต้อง **ทำแต่ความดี หนีความชั่ว** กลัวบาป
ถ้าเราต้องจำสิ่งนี้ไว้ในใจ เราก็จะไม่กล้าทำความชั่วแม้เรื่องนั้น
จะเป็นเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ก็ตาม ...

สัมภาษณ์พิเศษ...

จารึก สจริต...

คุณครูมานิดา การพิศิษฐ์

“คุณแม่ครู” บุคคลตัวอย่างที่มีเกียรติคุณสมควรได้รับการยกย่อง
ให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา

คุณครูมานิดา การพิศิษฐ์ เจ้าของโรงเรียนมานิดานุเคราะห์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เกิดเมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๔๕๕ ที่บ้านอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปัจจุบันอายุ ๙๐ ปี

คุณครูมานิดา การพิศิษฐ์ จบการศึกษาชั้นมัธยมปีที่ ๓ จากโรงเรียนประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี จบการศึกษาวชิการเรือจากโรงเรียนการเรือน กรุงเทพมหานคร และจบวิชาการช่างตัดเย็บเสื้อผ้าจากโรงเรียนการเรือน กรุงเทพมหานคร

เริ่มต้นชีวิตการทำงานและหักเหชีวิต...สู่ความเป็นครู

เมื่อจบการศึกษา คุณครูมานิดา ได้เปิดร้านตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี และรับเลี้ยงดูอบรม สอนหนังสือให้เด็กก่อนวัยเรียนด้วย แต่เนื่องจากมีพ่อแม่นำเด็กมาฝากเลี้ยงจำนวนมากทำให้ต้องเลิกกิจการตัดเย็บเสื้อผ้า ปี พ.ศ. ๒๔๘๙ จึงได้เริ่มเปิดสอนนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยสมทบกับโรงเรียนอินทรพิสัย จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๔๙๑ จึงได้รับอนุญาตให้ตั้งโรงเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้ชื่อว่า “โรงเรียนมานิดานุเคราะห์”

ปัจจุบันโรงเรียนมานิดานุเคราะห์ ก่อตั้งมาเป็นเวลา ๙๒ ปี คุณครูมานิดาได้ทุ่มเทแรงกายและแรงใจ เพื่อปลูกปั้นนักเรียนให้มีความรู้ดี และเพียบพร้อมด้วยคุณธรรม จนเป็นที่กล่าวขวัญถึงทั้งในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและจังหวัดใกล้เคียงโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านศีลธรรม จริยธรรม และคุณธรรม ได้วางนโยบายของโรงเรียน โดยเน้นหลัก “ความรู้ควบคู่กับคุณธรรม” และด้วยใจที่มุ่งมั่นสั่งสอนศิษย์และอุทิศตนเพื่อสังคมอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยนี้เอง ในปี พ.ศ.

๒๕๒๓ ได้รับประกาศเกียรติคุณจากสมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย ให้เป็นครูที่มีผลงานดีเด่นทางการศึกษาและสังคม และในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ก็ได้รับปริญญาศุภศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์

ชีวิตนี้เพื่อสรรค์สร้างเด็กและพัฒนาสังคม

คุณครูมานิดา การพิศิษฎ์ ได้สร้างผลงานเด่นและได้รับการยกย่องในหลายด้านอันประกอบด้วย

ด้านคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต

คุณครูมานิดา เป็นที่ยอมรับและได้รับการยกย่องอย่างยิ่งในเรื่องของควมมีคุณธรรมประจำใจ มีความมุ่งมั่นในการทำงาน เพื่อประโยชน์ต่อสังคม และมีความซื่อสัตย์สุจริต นับเป็นแบบอย่างแก่บุคคลทั่วไป ได้อุทิศเวลา กำลังกาย กำลังใจ และกำลังความคิดให้กับงานการประถมศึกษา การอบรมศีลธรรม จริยธรรม และคุณธรรมให้แก่เด็กนักเรียนและเยาวชนทั่วไป โดยมุ่งมั่นจะสร้างสรรค์เยาวชนที่ดีของชาติ ซึ่งปัจจุบันพบว่าเยาวชนมีปัญหาทางด้านจิตใจมากขึ้น จึงได้กำหนดนโยบายหลักของโรงเรียน คือ การเน้นความรู้ดีควบคู่กับคุณธรรมเลิศ

ด้านการกุศลและการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม

คุณครูมานิดา ได้ทำการกุศลโดยการให้ทาน และบริจาคทรัพย์อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังได้สละเวลาช่วยงานสังคมและสาธารณประโยชน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ - ๒๕๑๕ ได้รับคัดเลือกเป็นเทศมนตรี ๒ สมัย ซึ่งถือเป็นเทศมนตรีหญิงคนแรกของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ คุณครูมานิดาได้เข้าร่วมเป็นกรรมการเหล่ากาชาดจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งยังคงร่วมเป็นกรรมการอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน และในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ - ๒๕๑๖ ได้รับเลือกเป็นนายกสมาคมส่งเสริมวัฒนธรรมหญิง ๒ สมัย ฯลฯ

ด้านวิชาการ

คุณครูมานิดา มีผลงานดีเด่นทางด้าน การอบรมและปลูกฝังด้านศีลธรรม จริยธรรม และคุณธรรมให้แก่เด็กนักเรียนตลอดมา นับตั้งแต่ก่อตั้งโรงเรียน จนได้รับเกียรติบัตรให้เป็นบุคคลผู้มีความดีเด่นทางด้านวิชาการและสังคม จากสมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๓

สำหรับด้านการอบรมศีลธรรม เป็นที่ยอมรับว่าคุณครูมานิดามีชีวิตที่เกี่ยวพันกับ พุทธศาสนา เนื่องจากได้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การร่วมบริจาคและสนับสนุนกิจการทางด้านศาสนาอย่างสม่ำเสมอ จึงเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับหลักพระพุทธศาสนา และได้นำหลักทางศาสนาไปใช้ในการอบรมเด็ก ทำให้เด็กเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

ด้านการอบรมจริยธรรม คุณครูมานิดา ได้ให้คำแนะนำและฝึกหัดกิริยามารยาทที่เหมาะสมในโอกาสต่างๆ แก่เด็กนักเรียน ด้วยเหตุนี้นักเรียนโรงเรียนมานิดานุเคราะห์จึงมักจะได้รับยกย่องชมเชยในเรื่องกิริยามารยาทจากบุคคลทั่วไปเสมอ

ด้านการอบรมคุณธรรม คุณครูมานิดาได้ชี้แจงและปลูกฝังให้นักเรียนมีความสำนึกในความเสียสละ มีความซื่อสัตย์ อดทน ขยันหมั่นเพียร เมตตา กรุณา กตัญญู ฯลฯ จนนักเรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง การที่คุณครูมานิดาได้อบรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมเสมอมา ทำให้นักเรียนและโรงเรียนได้รับรางวัลและประกาศเกียรติคุณเสมอ อาทิเช่น ปี พ.ศ. ๒๕๓๐ ได้รับโล่จากกระทรวงศึกษาธิการ ให้เป็นสถานศึกษาที่จัดกิจกรรมจริยศึกษาดีเด่น ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ และ ปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ได้รับโล่เกียรติยศจากคณะกรรมการจัดงานวันเด็กแห่งชาติ ยกย่องให้เป็นโรงเรียนซึ่งมีนักเรียนประพฤติดีและบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมมากที่สุด ในด้านการสอนซ่อมเสริมการอ่าน คุณครูมานิดา เป็นบุคคลที่มองการณ์ไกล พิจารณาเห็นว่า การอ่านเป็นทักษะที่สำคัญในการเรียนรู้อาชีพต่างๆ จึงได้ให้ความสำคัญ และพยายามแก้ปัญหาการอ่านหนังสือไม่ออกของนักเรียน โดยการเปิดสอนซ่อมเสริมให้แก่ นักเรียน ทั้งยังได้เขียนหนังสือประกอบการเรียน “แบบหัดอ่านภาษาไทย” เพื่อใช้ในการสอนซ่อมเสริมการอ่านสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา นอกจากนี้ยังส่งเสริมกิจกรรมทางภาษาไทย ทำให้นักเรียนของโรงเรียนมานิดานุเคราะห์ได้รับรางวัลในการแข่งขันกิจกรรมวิชาภาษาไทย ทั้งในระดับจังหวัด ระดับเขต และระดับประเทศอีกด้วย

๖ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนวิชาต่างๆ

นอกจากกิจกรรมทางด้านการเรียนรู้แล้ว คุณครูมานิดาได้ส่งเสริมให้นักเรียนทำกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน ซึ่งนักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การร้อยมาลัย การประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง เป็นต้น

นอกจาก คุณครูมานิดาจะมุ่งมั่นในการปลูกฝังและอบรมด้านศีลธรรม จริยธรรม คุณ

ธรรม สอนซ่อมเสริม และให้การสนับสนุนทางวิชาการต่างๆ ของนักเรียนตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติงานแล้ว คุณครูมานิดายังได้รับเชิญให้เป็นวิทยากรในโอกาสต่างๆ เนื่องจากคุณครูมานิดาสามารถสอดแทรกเกี่ยวกับเรื่อง ความกตัญญู ความมีน้ำใจ ความซื่อสัตย์ ฯลฯ เช่น การบรรยายเรื่อง “เอกลักษณ์ของชาติและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย” ซึ่งได้รับเชิญจากสถานีตำรวจภูธรจังหวัดสุราษฎร์ธานี การบรรยายเรื่อง “การทำกรงเคราะหส์ส่วนบุคคล ส่วนชุมชนและสาธารณะทั่วไป” ในการประชุมของสภาสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น

หลักนำชีวิต นำงาน และนำสู่ความสำเร็จ

คุณครูมานิดา การพิศษฎ์ ยึดหลักในการทำงานว่า “จะทำงานต่าง ๆ โดยมุ่งหวังช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และอบรมเยาวชนของชาติให้เป็นพลเมืองดีในอนาคต”

คุยกับ

“คุณแม่ครู”

คำจำกัดความของ “ความซื่อสัตย์สุจริต” ในกรอบความคิดของคุณครูมานิดา คืออะไร และสร้างให้เกิดผลได้อย่างไร ?

คุณครูมานิดา ได้ตีกรอบคำจำกัดความ “ความซื่อสัตย์สุจริต” โดยกล่าวสั้นๆ ว่า “ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นสิ่งที่ทุกคนพึงเตือนใจตนเองเสมอว่า เราทุกคนต้อง **ทำแต่ความดี หนีความชั่ว กลัวบาป** ถ้าเราท่องจำสิ่งนี้ไว้ในใจ เราก็จะไม่กล้าทำความชั่วแม้เรื่องนั้นจะเป็นเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ก็ตาม ถ้าหากว่าเราทำได้เราก็จะสามารถนำมาแยกแยะสอนนักเรียนในประจำวันได้ การที่เราเป็นตัวอย่างที่ดี คิดดี ไม่ทำชั่วแล้วสอนเด็ก อย่างนี้สามารถพูดได้เลยว่าเด็กในโรงเรียนนอกจากจะไม่มีการลักขโมยแล้ว พบเงินตั้งแต่หนึ่งบาทขึ้นไปก็ไม่เอา ไม่คิดจะนำมาเป็นของตนเอง จะนำมามอบให้คุณครูประกาศหาเจ้าของทุกครั้ง”

คุณครูมานิดาได้อบรมสั่งสอนและมอบนโยบายเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต แก่คณาจารย์ และศิษย์อย่างไร ?

ในการสอนให้ ครู นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมในความซื่อสัตย์สุจริตนั้น ท่านจะยึดเอาหลักมาจากคำสอนในพระพุทศาสตนาบทหนึ่ง คือ **อกุศลมูล ๓**

อกุศลมูล ๓ นี้ ได้แก่ อโลภะ อโทสะ และอโมหะ

อโกละ คือ ความไม่โลภ ไม่อยากได้ของคนอื่น แต่ถ้าหากเราอยากได้แล้ว เราต้องขยันหมั่นเพียร แสวงหาด้วยความสามารถ ด้วยความขยันอดทน ไม่โกง ไม่ลักขโมยของผู้อื่น เพราะจะทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

อโหสะ คือ ไม่โกรธ ไม่โมโห ไม่ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้นให้พยายามเข้มใจไว้ และ

อโมหะ คือ ความไม่ลุ่มหลง เราต้องไม่หลงมกมายว่า ตัวเองดี ตัวเองเก่ง สามข้อนี้ท่านจะพยายามสอนให้ครูและเด็กนักเรียนเข้าใจว่าเป็นอะไร ควรจะปฏิบัติอย่างไร

คุณครูมานิตามีหลักและแนวทางในการปฏิบัติตน ปฏิบัติงาน เพื่อให้ประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงานและครอบครัวอย่างไร ?

คุณครูมานิตากล่าวว่า ท่านยึดหลักง่ายๆ และใช้ได้กับทุกคน คือ การพูดการจา ท่านบอกว่าการสอนกิติ การอบรมกิติ จะต้องใช้วาจาที่อ่อนโยน ไม่ชู้ตะคอก ท่านยกตัวอย่างให้ฟัง

ถึงวิธีปฏิบัติของครูในโรงเรียนที่มักจะพูดกับนักเรียนเสมอเมื่อใครเงินหายเราจะถามว่า “ใครพบบ้าง ใครพบให้นำมามอบให้คุณแม่ครู คุณแม่ครูจะดีใจ เพราะนักเรียนรู้จักกลัวบาป นักเรียนเป็นคนดีไม่เอาของของเพื่อนะคะ” เมื่อพูดเสร็จแล้ว เมื่อใครพบก็จะนำมามอบให้ ท่านจึงมีความรู้สึกว่าการสอนนักเรียนต้องใช้วาจาที่อ่อนหวาน อ่อนโยน แล้วจะได้ผลดี ซึ่งการกระทำเช่นนี้ท่านเห็นว่านอกจากจะสามารถใช้ได้กับเด็กนักเรียนแล้ว ถ้าเราใช้วาจาที่อ่อนหวาน อ่อนโยนกับทุกๆ คนโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชังแล้ว เราจะได้ในสิ่งที่ต้องการ คือ เมื่อเราทำดีเราก็จะได้แต่สิ่งที่ดีๆ กลับมาเช่นกัน

คุณครูมานิดาอยากให้ข้อเสนอแนะในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
อย่างไร ?

“ปัจจุบันเด็ก ๆ เห็นแต่ตัวอย่างไม่ดี เห็นแต่คนโกง คนอยากได้ ก็เอาเป็นตัวอย่าง
ต้องพยายามมุ่งเน้นที่ผู้ใหญ่จึงจะทำให้สังคมไทยในอนาคตดีขึ้น อยากจะฝากตรงนี้ไว้ให้ได้คิด
และไตร่ตรองกัน”

นี่คือคำพูดสั้น ๆ ที่ทำก่อนจบการสัมภาษณ์ของคุณครูมานิดา แม้อายุท่านจะ
ล่วงเข้า ๙๐ ปี ซึ่งถือเป็นวัยแห่งความอ่อนล้าแล้วก็ตาม แต่ด้วยความหวังใจและจิตวิญญาณ
แห่งความเป็นครูที่มีอย่างเต็มเปี่ยมทำให้ท่านยังคงเฝ้ามองการพัฒนาของศิษย์รุ่นลูก
รุ่นหลาน และการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอ ทำให้นักเรียนและบุคคลที่เคารพนับถือ
เรียกท่านจนติดปากว่า “คุณแม่ครู”

... ความซื่อสัตย์สุจริต คือ การซื่อสัตย์ต่อตัวเอง ต่อชาติ ต่องาน เป็นสิ่งสำคัญมาก ถ้าคนเรามีความซื่อสัตย์สุจริตแล้ว ก็จะไม่มีการทำอะไรที่เราได้เลย ไม่มีใครสามารถ สอดทวน ทิ่มแทงหรือทำร้ายหากเราทำทุกอย่างด้วยความ ซื่อสัตย์สุจริต ...

สัมภาษณ์พิเศษ...
จารึก สุจริต...

อาจารย์ประเวศ ลิมปรงษ์

บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาศักยภาพ (ด้านสถาปัตยกรรมไทย)
ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๓๙ และบุคคลที่ได้รับการยกย่องเป็น
“คนดีศรีธรรมราช”

อาจารย์ ประเวศ ลิมปรงษ์ เกิดเมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๔๗๔ ที่อำเภอเมืองฯ
จังหวัดนครศรีธรรมราช ปัจจุบันอายุ ๗๑ ปี

อาจารย์ ประเวศ ลิมปรงษ์ ช่างหลวงของแผ่นดินที่คงเหลืออยู่เพียงท่านเดียวในยุคที่
วัฒนธรรมไทยกำลังเปลี่ยนแปลงนี้ก่อนที่จะเข้าเรียนต่อด้านช่างศิลป์ชีวิตในวัยเด็กของอาจารย์
ประเวศ เป็นยุคของสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทำให้สนใจที่จะเรียนด้านช่างกลแต่เมื่อสอบไม่ได้จึง
หันไปเรียนด้านช่างศิลป์ กอรปกับยุคนั้น จอมพล ป. พิบูลสงคราม มีความคิดจะปรับปรุง

วัฒนธรรมของชาติ แต่ขณะนั้นกรมศิลปากรขาดแคลนช่างที่มีความชำนาญและรู้รายละเอียดของศิลปะวัฒนธรรมไทย จึงได้ให้มีการจัดตั้งโรงเรียนสอนสายศิลปะไทยงานช่าง สืบหมู่ของ กองหัตถศิลป์ กรมศิลปากรขึ้น เพื่อสืบทอดงานช่างหลวงของแผ่นดิน และในช่วงแรกนี้เอง จอมพล ป. พิบูลสงครามได้มาดูการเรียนการสอน และกล่าวกับนักเรียนช่างศิลป์ ซึ่งมีประมาณ ๑๐ กว่าคนในสมัยนั้นว่า “ประเทศชาติได้ฝากวัฒนธรรมไว้กับท่านแล้ว” จุดนี้เอง ทำให้อาจารย์ ประเวศมุ่งมั่นและพยายามสืบทอดงานช่างหลวงมาจนปัจจุบัน หลังจากที่อาจารย์ประเวศ เรียนช่างศิลป์ที่โรงเรียนงานช่างสืบหมู่ และเรียนด้านสถาปัตยกรรมไทยกับพระพรหมพิจิตร (อุ๋ ลากานนท์) แล้ว ต่อมาได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนศิลปศึกษาของกรมศิลปากร (ปัจจุบันคือ วิทยาลัยช่างศิลป์) เมื่อจบจึงเข้าศึกษาต่อที่คณะสถาปัตยกรรมไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร และจบการศึกษา ในปี พ.ศ. ๒๕๐๐

ชีวิตกับงาน

อาจารย์ ประเวศ ลิ้มปรีงษ์ เริ่มเข้ารับราชการเป็นอาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร ในปี พ.ศ. ๒๕๐๑ นอกจากจะเป็นอาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมแล้วยังได้สอนคณะอื่นๆ ด้วย เช่น คณะโบราณคดี เป็นต้น ด้วยลักษณะนิสัยที่อาจารย์ประเวศ เป็นผู้ที่มีเมตตา ไม่ถือตัว ถ่ายทอดความรู้ด้วยความเต็มใจ และด้วยบุคลิกอันเป็นเอกลักษณ์คือ **เสียงดัง ใจดี มีหลักการ** จึงเป็นที่เคารพนับถือของบรรดาสานุศิษย์ ตลอดจนผู้ที่มีโอกาสได้ใกล้ชิดอย่างยิ่ง

ต่อมา อาจารย์ ประเวศ ได้ย้ายไปรับราชการตำแหน่งนายช่างตรี ในกองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร โดยปฏิบัติหน้าที่ด้วยความวิริยะ อุตสาหะ และตั้งมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตจนได้รับตำแหน่งสูงขึ้นตามลำดับ โดยในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ดำรงตำแหน่งเป็นนายช่างศิลปกรรม ๗ ผู้อำนวยการกองหัตถศิลป์ ปี พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นเจ้าหน้าที่บริหารการออกแบบ ๘ ผู้อำนวยการกองสถาปัตยกรรม และตำแหน่งสุดท้ายก่อนเกษียณอายุราชการ คือ สถาปนิก ๙ ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านบูรณปฏิสังขรณ์ กองสถาปัตยกรรม

ชีวิตและผลงาน

อาจารย์ ประเวศ ลิ้มปรีงษ์ คลุกคลีกับงานช่างศิลป์ไทยทุกแขนง ทั้งควบคุม สั่งการ ตรวจสอบ และสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง ดังนั้นจึงมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในรูปแบบ

หลักเกณฑ์ คติและปรัชญาในงานศิลปกรรมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานสถาปัตยกรรมไทยสามารถออกแบบ ก่อสร้าง และอธิบายถึงที่มาหรือความหมายแห่งรูปแบบนั้นๆ ได้อย่างชัดเจนด้วยหลักการดังกล่าว อาจารย์ ประเวศ ลิ้มปรีงษ์ จึงมักได้รับเกียรติให้ออกแบบก่อสร้างอาคารในพระราชพิธี หรือสถาปัตยกรรมไทยที่สำคัญของบ้านเมืองเสมอ ได้แก่

งานออกแบบสถาปัตยกรรมเพื่อประกอบพระราชพิธีและพิธี ผลงานที่ได้สร้างไว้ เช่น การออกแบบและควบคุมการก่อสร้างพระเมรุมาศและสิ่งก่อสร้างประกอบพระเมรุมาศในพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ ณ ท้องสนามหลวง

งานออกแบบพุทธสถาน เช่น แท่นฐานพระศรีศากยะทศกัญญา ประธานพุทธมณฑลสุทธารศน์ ณ พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

งานออกแบบหลักเมือง เช่น ออกแบบประตูศาลหลักเมือง กรุงเทพมหานคร ออกแบบศาลหลักเมือง จังหวัดยะลา

งานออกแบบแท่นฐานพระบรมราชานุสาวรีย์และอนุสาวรีย์แห่งชาติ เช่น พระบรมราชานุสาวรีย์ สมเด็จพระนารายณ์มหาราช จังหวัดลพบุรี

งานออกแบบอาคารปฏิบัติงานราชการ เช่น ศาลาไทยกลางสระน้ำ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ออกแบบและควบคุมการก่อสร้าง “หอวิชาการอนุสรณ์” ณ หอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี กรุงเทพมหานคร เป็นต้น

ด้วยเจตนาที่จะสืบทอดและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของชาติให้คงอยู่ต่อไปเท่าที่จะสามารถทำได้ อาจารย์ ประเวศ จึงเปรียบเสมือนที่พึ่งและคลังทางวิชาการแก่ผู้ใฝ่รู้จากผลงานและเจตนารมณ์อันเป็นที่ประจักษ์นี้เองส่งผลให้มหาวิทยาลัยเคลย์ตัน (Clayton University) ในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้จัดพิธีประสาทปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ด้านปรัชญาในสาขาวิจิตรศิลป์ (Honorary Doctor of Philosophy in Fine Arts) ให้แก่อาจารย์ ประเวศ เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๗ ต่อมามหาวิทยาลัยศิลปากรได้มอบปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตสถาปัตยกรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๔ และในปีเดียวกันนี้ อาจารย์ ประเวศ ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปิน จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และสืบเนื่องจากการที่คณะกรรมการอำนวยการวันอนุรักษ์มรดกไทยได้กำหนดให้ปีพุทธศักราช ๒๕๓๔ - ๒๕๔๐ เป็นปีอนุรักษ์มรดกไทย

ด้านสถาปัตยกรรมไทย คณะกรรมการจึงได้ประกาศเชิดชูเกียรติให้ อาจารย์ ประเวศ เป็น บุคคลดีด้านสถาปัตยกรรมไทย ประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๘

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ คณะกรรมการคัดเลือกและเผยแพร่ผลงานดีเด่นของชาติใน คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ได้ยกย่องให้อาจารย์ ประเวศ เป็น บุคคลดีเด่นของชาติ สาขาการพัฒนาสังคม (ด้านสถาปัตยกรรมไทย)

นอกจากได้รับการยกย่องและเชิดชูเกียรติประวัติต่างๆ แล้ว อาจารย์ ประเวศ ยังได้รับ บำเหน็จความชอบในหน้าที่ราชการ อันได้แก่ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย ในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ และได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ประถมาภรณ์มงกุฎไทย ในปี พ.ศ. ๒๕๓๒ อีกด้วย

หลักนำดำรงตน

สิ่งที่อาจารย์ ประเวศ ยึดถือเป็นหลักในการปฏิบัติตน คือ “คนเราจะทำอะไรสำเร็จ ได้ต้องเป็นคนดี ไม่มีพวกแต่เข้ากับคนได้ทุกระดับ” และที่สำคัญ ผู้ที่ใกล้ชิดกับอาจารย์ ประเวศ ลิมปริงฉี ได้เล่าให้ฟังว่า อาจารย์ ประเวศ เป็นบุคคลที่ทุ่มเทกับการทำงานเป็นอย่างมาก และคำพูดที่ท่านพูดเสมอและติดหูผู้ฟังมาจนถึงปัจจุบัน คือ ท่านพูดเสมอว่า “รัชกาลที่ ๗ เคยรับสั่งไว้ว่า ถ้าจะเลือกอาชีพรับราชการแล้ว ให้พึงพอใจรับราชการเพียงอย่างเดียว ไม่สมควรจะหาอาชีพอื่นมาทำอีก” อาจารย์ ประเวศ ได้ยึดสิ่งนี้เป็นแนวทางในการปฏิบัติและ ดำรงตนในอาชีพรับราชการตลอดมาจนเกษียณอายุราชการและยังคงยึดถือปฏิบัติมาจนถึง ทุกวันนี้

คุยกับ

อาจารย์ ประเวศ ลิมปริงชี

คำจำกัดความของ “ความซื่อสัตย์สุจริต” และผลดีที่ได้รับ ?

อาจารย์ ประเวศ ลิมปริงชี ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “ความซื่อสัตย์สุจริต” โดยท่านกล่าวถึงไว้ว่า “ความซื่อสัตย์สุจริต คือ การซื่อสัตย์ต่อตัวเอง ต่อชาติ ต่องาน เป็นสิ่งสำคัญมาก ถ้าคนเรามีความซื่อสัตย์สุจริตแล้วก็จะไม่มีใครสามารถทำอะไรเราได้เลย ไม่มีใครสามารถสอดทวน ทิ่มแทงหรือทำร้ายหากเราทำทุกอย่างด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

และการทำงานได้เข้าศึกษาต่อด้านงานช่างศิลป์ ทำให้ท่านได้แนวคิดอีกประการหนึ่งซึ่งท่านอธิบายให้ฟังว่างานช่างศิลป์ที่ท่านได้เล่าเรียนมานั้นถือว่ามีคุณค่าเพราะเรียนช่างศิลป์คือการเรียนศิลปศาสตร์ ศาสตร์ คือ วิชา ศิลป์ คือ ความดี การเรียนด้านศิลป์จึงเหมือนการเรียนศาสนา เพราะเรียนเพื่อความดี ใครได้เรียนหรือสัมผัสก็ย่อมจะมีความสุข ศาสตร์ ศิลป์ เป็น

ตัวจบแห่งความดี ถ้าเราเข้าใจศาสตร์ ศิลป์แล้ว ก็เรียกได้ว่า จบและเข้าใจในเรื่องของความดี แต่หากไม่ถึงศิลป์ ก็ยังไม่บรรลุนิติศาสตร์ เพราะยังไม่ถึงซึ่งความดี ก็เหมือนกับความซื่อสัตย์สุจริต หากไม่ซื่อสัตย์สุจริตก็จะไม่ถึงศาสตร์ เพราะถือว่าความซื่อสัตย์สุจริตเป็นวิชา เป็นศาสตร์ของมนุษยชาติที่จะทำให้มนุษย์ไปถึงซึ่งความดี

ตลอดอายุการรับราชการมีหลักการวางตนในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตอย่างไร ?

อาจารย์ ประเวศ ลิมปรังษี เป็นบุคคลที่ได้รับการเชิดชูเกียรติ และศักดิ์ศรีในการเป็นข้าราชการอย่างดียิ่ง โดยท่านได้ให้ความสำคัญในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะในเรื่องของความซื่อสัตย์สุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ในระหว่างที่รับราชการอยู่นั้นท่านมีหลักในการวางตนในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต โดยท่านเล่าให้ฟังว่า สิ่งที่ท่านปฏิบัติถือว่าเป็นปฏิบัติมาตลอดชีวิต ตั้งแต่เด็กจนถึงปัจจุบัน โดยพ่อแม่ได้สั่งสอนให้ทำดี และมีความซื่อสัตย์มาตั้งแต่เด็ก จนทำให้เข้มแข็งและยืนหยัดตั้งมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตจนถึงปัจจุบัน แม้ชีวิตจะไม่ได้รับรางวัลจากการรับราชการแต่ท่านก็มีความภาคภูมิใจในการทำงานเพื่อชาติ ทำงานสนองเบื้องพระยุคลบาทเพราะท่านรักชาติและรักวัฒนธรรมของชาติ

อาจารย์ ประเวศ ได้ย้อนถึงอดีตให้ฟังว่า ท่านเติบโตมาในครอบครัวที่เดินตามรอยธรรมมาตั้งแต่ยุคต้นตระกูล เพราะคุณทวดของท่าน คือ พระศิริธรรมมุนีศรีธรรมราช เป็นพระ และได้สั่งสอนลูกหลานให้ปฏิบัติธรรมเรื่อยมา พื้นฐานของท่านจึงอยู่ในเส้นทางธรรมตลอดมา ท่านเล่าว่า สิ่งที่ท่านไม่เคยลืมและจดจำฝังใจมาจนโต คือ คำสอนของแม่ ๒ ข้อ ซึ่งสอนท่านไว้ตั้งแต่เด็ก คือ

๑. ให้ลูกตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม และ
๒. ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ลูกอย่าล่วงเกิน ให้ปฏิบัติด้วยความจงรักภักดี และซื่อสัตย์

เมื่อโตขึ้น ท่านได้เข้าเรียน และเรียนวิชาลูกเสือ คำหนึ่งซึ่งติดอยู่ในหัวใจท่านเสมอ คือ “เสียชีพอย่าเสียสัตย์” คือ ต้องไม่โกหก ไม่หลอกลวงใคร เมื่อท่านเข้าเรียนช่างศิลป์ หรือ เรียกว่าด้าน ศิลปศาสตร์ ศิลป์ คือ ความดี ศาสตร์ คือ วิชา จึงหมายถึง วิชาที่เรียนให้ถึงความดี ท่านคิดว่าเมื่อท่านเรียนจบด้านช่างศิลป์นี้ ก็หมายถึง วิชาที่นำไปสู่ทางแห่งความดี และถึงซึ่งความดี ในทางกลับกันท่านมองว่า ปัจจุบันการศึกษา เป็นการศึกษาเพื่ออาชีพ จบแล้วมีอาชีพ

ไม่ได้ศึกษาเพื่อหาศาสตร์และศิลป์ คนปัจจุบันจึงไม่บรรลุถึงสิ่งที่เป็นศาสตร์และศิลป์

อาจารย์ ประเวศ ได้เล่าอีกว่า หลังจากที่เรียนจบและทำงาน ชีวิตท่านเมื่อทำงานแล้ว ถือว่าเกี่ยวข้องกับวัด เพราะต้องซ่อมแซมปฏิสังขรณ์วัดเก่าแก่ทั่วประเทศ การทำงานของท่าน ได้เจอกับเหตุการณ์อัศจรรย์หลายครั้ง ทั้งยังเจอแต่สิ่งที่ดีๆ เจอคนดี การทำงานหลายครั้งมีอุปสรรคแต่ก็ผ่านพ้นไปด้วยดีทุกครั้ง และครั้งหนึ่งที่ท่านได้เจอ คือ เมื่อมีการซ่อมแซมวัดระฆังฯ ในครั้งนั้นช่างที่มาทำการซ่อมเจอพระสมเด็จจิวัดระฆังและเก็บมอบไว้กับตระกูลหนึ่ง ต่อมาท่านอาจารย์ประเวศได้รับพระสมเด็จจิวัดระฆังซึ่งได้มาจากตระกูลนี้อีกที โดยก่อนมอบ ผู้ที่มอบให้ท่านขอให้ท่านปฏิบัติญาณสาบานตน ๓ ข้อ คือ

๑. ชาติ ต้องชื่อสัตย์
๒. ศาสนา ต้องชื่อสัตย์
๓. พระมหากษัตริย์ ต้องชื่อสัตย์

เมื่อท่านปฏิบัติญาณสาบานตนแล้ว ท่านจึงถือว่า ๓ ข้อนี้คือคำสัตย์ที่ต้องรักษา ซึ่งถือเป็นคำสัตย์ที่ตรงกับคำสอนของแม่ เมื่อท่านเดินทางไปที่ใดก็ตาม ถึงแม้ว่าจะไม่ได้นำสมเด็จฯ

ไปด้วย แต่ท่านก็มีความรู้สึก ว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้คุ้มครองรักษาอยู่ตลอดเวลา

ท่านมีนโยบายเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตมอบให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างไรบ้าง?

ในระหว่างที่รับราชการอยู่นั้น ท่านมีนโยบายเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตมอบแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา รวมถึงผู้ร่วมงาน ท่านกล่าวว่า คนที่ทำงานกับท่าน เมื่อมีศาสตร์และศิลป์แล้ว คุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตจะตามมา คือ ความซื่อสัตย์ต่อวิชา เมื่อซื่อสัตย์ต่อวิชาแล้วคนทำ จะคิดเสมอว่า ต้องทำด้วยความตั้งใจ ทำอย่างไรที่จะทำให้มนุษยชาติพอใจ แม้ต้องทำในสิ่งที่กินไม่ได้ และไม่มีเงินเป็นผลตอบแทน ก็พร้อมทำงานเพื่อชาติ และรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมไทย

ข้อเสนอแนะในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ?

อาจารย์ ประเวศ ได้ให้แนวคิดและฝากเรื่องการป้องกันและปราบปรามการทุจริตไว้ว่า “ตามกฎหมายที่เดิมที่กำหนดไว้ การเป็นข้าราชการต้องไม่ทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ ไม่โกงกิน การรับราชการถือเป็นอาชีพ แต่ไม่ใช่เป็นอาชีพที่แสวงหาเงิน เป็นข้าราชการต้องไม่แสวงหาเงิน ต้องไม่แสวงหาผลประโยชน์ในทางหนึ่งทางใดอีก ไม่หาผลประโยชน์ต่ออาชีพราชการ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม คนที่รับราชการต้องไม่ทำ ถ้าทำถือว่าไม่ได้รับราชการ นี่คือสิ่งที่ต้องคิดว่าทำอย่างไรจึงจะทำให้ข้าราชการสำนึกถึงจุดนี้ได้”

อาจารย์ ประเวศ ลิ้มปรีชีย ได้ทุ่มเทกับการทำงานให้ราชการแผ่นดินและมีผลงานมากมาย ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติราชการ จึงถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ต่อหน้าที่ราชการและแผ่นดินอย่างหนึ่ง ปัจจุบันแม้อาจารย์ ประเวศ จะเกษียณอายุราชการแล้ว แต่ก็ยังเป็นอาจารย์ วิทยากร กรรมการที่ปรึกษาให้แก่กรมศิลปากร หน่วยงาน และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ นอกจากนี้ยังคงร่างแบบสถาปัตยกรรมต่าง ๆ เก็บไว้ เพื่อให้ศิษย์และบุคคลที่สนใจได้ศึกษา โดยหวังว่าสักวันหนึ่งวัฒนธรรมทางสถาปัตยกรรมไทยเหล่านี้จะมีผู้สนใจ สืบทอดและรักษาวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่สืบต่อไป

ผู้ประพฤติปฏิบัติตนชอบด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

นายพนม พงษ์ไพบูลย์

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
กระทรวงศึกษาธิการ

นายกิตติชัย ปุบผาโสมมตระกูล

นักวิชาการแรงงาน ๖
กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

นางสาวอัมพร สุวรรณ

นิติกร ๘ ว.
กระทรวงยุติธรรม

นายจตุรงค์ พลประสิทธิ์

พนักงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ
เขตการเดินรถที่ ๑ กระทรวงคมนาคม

รองศาสตราจารย์ นรนิติ เศรษฐบุตร

รองศาสตราจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ทบวงมหาวิทยาลัย

พลตำรวจโท วาสนา เพิ่มลาภ

เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและ
ปราบปรามการฟอกเงิน (นักบริหาร ๑๐)
สำนักนายกรัฐมนตรี

นางนงคํน้อย ภูริพันธุ์ภิญโญ

ผู้อำนวยการโรงพยาบาลสมเด็จพระสังฆราช
(วาสนมหาเถระ) นครหลวง (นายแพทย์ ๘)
กระทรวงสาธารณสุข

บุคคลทั้ง ๗ ท่าน นี้ เป็นตัวแทนที่กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ เสนอชื่อและ
ได้รับการยกย่องจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ว่าเป็น
ผู้ประพฤติปฏิบัติตนชอบด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ประจำปี ๒๕๕๕ ตามระเบียบ
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่าด้วยการยกย่อง
ผู้ประพฤติปฏิบัติตนชอบด้วยความซื่อสัตย์สุจริต พ.ศ. ๒๕๔๓

คณะกรรมการ ป.ป.ช.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

1 นายโอภาส อรุณินท์	ประธานกรรมการ
2 พันโท กมล ประจวบเหมาะ	กรรมการ
3 ศาสตราจารย์ เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม	กรรมการ
4 นายณัฏฐ์ ศรีวิหค	กรรมการ
5 นายประสิทธิ์ ดำรงชัย	กรรมการ
6 นางฤดี จิวาลักษณ์	กรรมการ
7 นายพินิต อารยะศิริ	กรรมการ
8 นายวิรัตน์ วัฒนศิริธรรม	กรรมการ
9 พลโท สวัสดิ์ ออรุ่งโรจน์	กรรมการ

คณะผู้บริหาร

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

นายก้านรงค์ จันทิก

เลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช.

นายชิตชัย พานิชพัฒน์
 นายศราวุธ เมนะเสวต
 นายชาญณรงค์ ภักดีวิจิตร
 นายนิรันดร์ ประดิษฐ์กุล
 นายสมชิต สดภูมินทร์
 นายปรีชา เลิศกมลมาศ
 นายชูศักดิ์ ปรีบุญโญ
 นางพวงสร้อย เพชรประพันธ์
 นางสาวดวงพร รุจิเรช
 นายอภิรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา
 นายสรเสริญ พลเจียก
 นายวรวิทย์ สุขบุญ
 นายพงศ์นิศย์ คีธราชู
 นายวชิร สงบพันธ์
 นายณรงค์ รัฐอมฤต
 นางนิพภา ชลพิณทิวสุทธิ์
 ว่าที่ร้อยตรี เอื้อวงศ์ วงศ์ทองเหลือ
 นายชัยยศ สันตูประสิทธิ์
 นายขงยุทธ มะลิทอง
 นายสมชัย ธีระวันธุ์
 นายขงยุทธ เขียมประภา
 นายอภิรักษ์ ไพบูลย์

รองเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช.
 รองเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช.
 รองเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช.
 รองเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช.
 รองเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช.
 ผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช.
 ผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช.
 ผู้อำนวยการสำนักป้องกันการทุจริต ๑
 ผู้อำนวยการสำนักป้องกันการทุจริต ๒
 ผู้อำนวยการสำนักปราบปรามการทุจริต ๑
 ผู้อำนวยการสำนักปราบปรามการทุจริต ๒
 ผู้อำนวยการสำนักตรวจสอบทรัพย์สิน ๑
 ผู้อำนวยการสำนักตรวจสอบทรัพย์สิน ๒
 ผู้อำนวยการสำนักตรวจสอบทรัพย์สิน ๓
 ผู้อำนวยการสำนักตรวจสอบทรัพย์สิน ๔
 ผู้อำนวยการสำนักตรวจสอบทรัพย์สิน ๕
 ผู้อำนวยการสำนักคดี
 ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผน
 ผู้อำนวยการกองรับเรื่องร้องเรียน
 ผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่
 ผู้อำนวยการกองคลัง
 ผู้อำนวยการกองงานคณะกรรมการ

ภาพกิจกรรม

ป.ป.๒.

โครงการสถาบันการศึกษาสัมพันธ์

โครงการสถาบันการศึกษาสัมพันธ์

โครงการสัมมนาครู อาจารย์ ระดับผู้บริหารสถานศึกษา
โครงการสัมมนาครู อาจารย์ ระดับผู้ปฏิบัติการสอนในสถาบันการศึกษา

โครงการสัมมนาครู อาจารย์ ระดับผู้บริหารสถานศึกษา
โครงการสัมมนาครู อาจารย์ ระดับปฏิบัติการสอนในสถาบันการศึกษา

รายการเสริมสร้างทัศนคติค่านิยมในความซื่อสัตย์สุจริต (ETV)

รายการเสวนาสร้างทัศนคติสำนึกในความซื่อสัตย์สุจริต (ETV)

ส 00420 จ.2

ปช
01
8.2
2545

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและ
ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
จารึก สุจริต 9.

สำนักป้องกันการทุจริต ๒
สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
ถนนพิษณุโลก เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๒๘๒ ๐๑๓๙, ๐ ๒๒๘๒ ๐๑๙๗
โทรสาร ๐ ๒๒๘๒ ๒๕๓๒
E-Mail : o_ccc@mozart.inet.co.th
<http://nccc.thaigov.net>